

Barbara Gregorič Gorenc ● Darinka Kozinc ● Saša Črnič Šega ● Mateja Gomboc ● Andrej Brvar ● Cvetka Bevc ● Amadeja Godina ● Jurij Popov ● Kaja Kramar ● Maja Centa ● Aksinja Kermauner ● Tanja Jelenko ● Benjamin Žnidaršič ● Cvetka Sokolov ● Vinko Möderndorfer ● Liljana Jarh ● Slavica Remškar ● Tjaša Zorc Rupnik

NESLIŠNI KRIKI

Ilustrirala Mira Uršič

Barbara Gregorič Gorenc ● Darinka Kozinc ● Saša Črnič Šega ● Mateja Gomboc ● Andrej Brvar ● Cvetka Bevc ● Amadeja Godina ● Jurij Popov ● Kaja Kramar ● Maja Centa ● Aksinja Kermauner ● Tanja Jelenko ● Benjamin Žnidaršič ● Cvetka Sokolov ● Vinko Möderndorfer ● Liljana Jarh ● Slavica Remškar ● Tjaša Zorc Rupnik

NESLIŠNI KRIKI

Ilustrirala Mira Uršič

Maribor 2025

NESLIŠNI KRIKI

Uredil: Anej Sam

Lektorirala: Kristina M. Pučnik

Strokovno ocenili: Dan Podjed, Maksimiljana Marinšek, Janek Musek, Mojca Mihelič

Oblikovala: Ksenija Konvalinka

Natisnil: Florjančič tisk

Založila: ©Jasa, Kopitarjeva 1, Maribor

tel. 041 787 228

www.onezimosvet.si

jasa@onezimosvet.si

CIP - Kataložnizapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-93-32(082)

NESLIŠNI krika / Barbara Gregorič Gorenc ... [et al.] ; ilustrirala Mira Uršič ; [uredil Anej Sam]. - Maribor : Jasa, 2025. - (Onežimosvet)

ISBN 978-961-95297-4-4
COBISS.SI-ID 247067395

KAZALO

PREDGOVOR 5 Kako vzgojiti odrasle?

SLIŠATI NESLIŠNO 7

Barbara Gregorič Gorenc	9	MIRA, MIRA – KILE ZBIRA
Darinka Kozinc	16	RAZVAJENČEK NIKO
Saša Črnič Šega	20	RUMENA ODEJA Z RESAMI
Mateja Gomboc	24	BESEDE, BESEDE, BESEDE
Andrej Brvar	27	TV-LIMONADA
Cvetka Bevc	30	USPEH
Amadeja Godina	34	NESKONČNI SVET SPLETA IN NJEGOVE PASTI
Jurij Popov	38	VELIKE PASJE OČI
Kaja Kramar	41	NOČ
Maja Centa	45	NEŽNO SRCE
Aksinja Kermauner	48	ORFEJEVA ŠKATLICA
Tanja Jelenko	51	KAKO JE MOJCA UKROTILO STRAH
Benjamin Žnidaršič	55	TETRAPLEGIK TETRAPLEGIKU
Cvetka Sokolov	58	ZVEZDICA NA ODEJI
Vinko Möderndorfer	62	ČAS BREZ ANGELOV
Liljana Jarh	68	OTROŠKA DUŠA
Slavica Remškar	71	PRAVA MAMA?
Tjaša Zorc Rupnik	74	KER SEM – SPRAŠUJEM

Financira Evropska unija. Vendar pa so izražena stališča in mnenja izključno stališča in mnenja avtorja(-ev) in ne odražajo nujno stališče in mnenj Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA). Niti Evropska unija niti EACEA zanje ne moreta biti odgovorni.

El proyecto "MindnArt_Empowering Teachers to manage students stress through Emotional Intelligence and Creative Art interventions, 2023-1-ES01-KA220-SCH-000155569" está cofinanciado por la Unión Europea. Las opiniones y puntos de vista expresados en esta publicación sólo comprometen a sus autores (los socios del proyecto) y no reflejan necesariamente los de la Unión Europea ni los del Servicio Español para la Internacionalización de la Educación (SEPIE). Ni la Unión Europea ni la Agencia Nacional SEPIE pueden ser considerados responsables de ellos.

STROKA O NESLIŠNEM 77

Mira, Mira – kile zbira	78	<i>Kaja Krajc</i>
Razvajenček Niko	79	<i>Tanja Pristovnik</i>
Rumena odeja z resami	80	<i>Mojca Ojstrež Kogovšek</i>
Besede, besede, besede	81	<i>Edin Duraković</i>
TV-limonada	82	<i>Saška Roškar</i>
Uspeh	83	<i>Alenka Tančič Grum</i>
Neskončni svet spleta in njegove pasti	84	<i>Špela Selak</i>
Velike pasje oči	85	<i>Sabina Košir</i>
Noč	86	<i>Tanja Pristovnik</i>
Nežno srce	87	<i>Polonca Teršek</i>
Orfejeva škatlica	88	<i>Matej Žnuderl</i>
Kako je Mojca ukrotila strah	89	<i>Marta Macedoni Lukšič</i>
Tetraplegik tetraplegiku	90	<i>Natalija Kirbiš</i>
Zvezdica na odeji	91	<i>Saška Roškar</i>
Čas brez angelov	92	<i>Hermina Zlobko</i>
Otroška duša	93	<i>Ana Kastelic</i>
Prava mama?	94	<i>Nataša Banko</i>
Ker sem – sprašujem	95	<i>Spomenka Hribar</i>

PRISTOJNI O KNJIGI 97

ODSEV STVARNOSTI

<i>Izr. prof. dr. Dan Podjed, antropolog</i>	98
<i>Dr. Maksimiljana Marinšek, univ. dipl. psihologinja, terapevtka s pomočjo živali</i>	100
<i>Prof. dr. Janek Musek, psiholog</i>	101
<i>Mag. Mojca Mihelič, predsednica Združenja ravnateljcev Slovenije</i>	102

PREDGOVOR

Kako vzgojiti odrasle?

Če odraslim poveš, da si videl lepo hišo iz rdeče opeke, z rožami na oknih in s ptički na strehi, se ne bodo ganili. Če poveš, da si videl hišo, ki je vredna sto tisoč evrov, bodo vzkliknili: »Zares je lepa!«

Mladi bralci vedo, da nam je to koristno spoznanje izročilo čisto otroško srce Malega princa. Srce, ki vzvalovi ob ptičjem petju in roži, ki diši. Denar pa mu nič ne pomeni.

Modri odrasli, ki so ohranili otroka v sebi, vedo, da zaradi denarja naš pogled ne bo milejši in srce ne bo nič toplejše. Nasprotno, več denarja poraja nove skrbi. In poživlja surove strasti. Zato so modri odrasli od nekdanj dopovedovali, da nas denar odvrča od lepote življenja. Že pred dvema tisočletjema je modrec Vergil zavpil: »Prekleta žeja za zlatom!«

Žal večina odraslih verjame, da je denar najvišja vrednota. Zato se obnašajo, kot da je dovoljeno vse – ali skoraj vse – kar omogoča bogatenje. Tudi politiki se obnašajo, kot da bi bila država podjetje, ki obstaja zaradi dobička.

Zato je v svetu čedalje več krivic, več lačnih in trpinčenih, čedalje več je vojn in hudih zločinov.

Tudi v deželah brez vojn je med ljudmi – otroki in odraslimi – čedalje več zmede, brezupa, strahu ... Posebej boleče je, da otroci in mladostniki začenjajo sovražiti sovrstnike in sebe. Med mladimi je čedalje več napadalnosti, trpinčenja, izsiljevanja. Pa tudi samopoškodovanja in samomorilnosti. Odsotnost volje do življenja med mladimi – je nov zastrašujoči pojav. Vsi se moramo zdramiti.

Kako to razumeti? Kaj storiti, da bi mladi vzljubili življenje?

S pričujočo knjigo (del projekta Evropske unije *MindnArt*) iščemo odgovore na ta vprašanja.

Pisatelji, ki dobro poznajo dušo otrok in mladostnikov, so mladim bralcem povedali veliko koristnega

(prvo poglavje). In to tako, da je vsem razumljivo. Njihovo koristno sporočilo je dodatno poživila ilustratorka. Povedala je isto z močjo solze ali sija v očeh otroka, krča na obrazu ali blagodušnega izraza. Treba se je poglobiti v te podobe življenja. Za pravilno razumevanje številnih zamegljenih pojavov, ki pri mladih povzročajo zmedo, strah in druga neželena stanja, je to poglavje zelo koristno. Duševne stiske otrok in mladostnikov, ki jih v prvem poglavju obravnavajo pisatelji in ilustratorka, so osvetlili tudi strokovnjaki iz zdravstva in socialnega varstva (drugo poglavje). Te koristne razlage so namenjene predvsem staršem in vzgojiteljem.

Zato je ta knjiga koristna. Berite jo! Mnogim bo pomagala. Vsako duševno stisko lahko omili. Kakšno zamegljenost razbistri. In nas dodatno, vsaj za odtenek, oplemeniti.

Urednik

SLIŠATI
NESLIŠNO

Barbara Gregorič Gorenc

MIRA, MIRA – KILE ZBIRA

Naš novi učitelj za naravoslovje je super! Vsem je všeč! Tudi meni! Ima dolge svetle lase in vse sošolke so malo zaljubljene vanj. Najbolje pa je, da nam poleg snovi pripoveduje tudi zanimivosti o živalih. Ves čas bi poslušala te resnične zgodbe.

Ker se bližajo počitnice, je zadnjič pripovedoval o morski zvezdi. Na internetu nam je pokazal tudi kratek film, kje ima morska zvezda usta – na spodnji strani telesa. In zvezde imajo različno število krakov – najmanj pet, včasih celo štirideset.

Prav tako je razlagal o morskem konjičku – nisem vedela, da lahko menja barve kot kameleon.

Potem pa nam je učitelj pokazal nekaj vrst rib in že počitniško razigrani sošolci so si naredili ribja imena: »Jaz sem od danes naprej ugor!« je zakričal Uroš. »Jaz pa inčun!« je pritegnil Ivan. Bine bo brancin, Henrik brkati huj (brž si pod nos nariše brke), Broni bo morski zmaj, naš šaljivec Jaka pa morski robec.

Seveda so se oglasila tudi dekleta: Melani bo menola, Saška sardela, Gitica bo girica, Pavla pavlinka, Ida iglica, Mija morska mačka ...

Potem pa se zgodi nekaj GROZNEGA: »Mira pa je morska luna!« Ne vem, kdo je to prvi izrekel, ampak naenkrat se vsi glasno smeji in ponavljajo: Mira JE MORSKA LUNA! MIRA JE MOLA MOLA!

Na sliki je riba morski mesec, ki se ji latinsko reče mola mola. To je NAJGRŠA RIBA V MORJU! NAJGRŠA RIBA NA VSEM SVETU! NAJGRŠA RIBA V VESOLJU! Preden zvoni, stečem iz razreda in planem v jok.

Riba mola mola je OGROMNA! Je najtežja riba kostnica. Ogromna, ploščata in tehta več kot dve toni ...

Riba mola mola sem – jaz.

...

Sem Mira. Po mamini mami, ki jo kličemo babi.

Zelo mirna sem. Dolgo lahko ležim na kavču in berem. Ker – res rada berem. Kadar berem, me odnese v drug svet, kjer je vse mogoče. Zraven grizljam piškote. Tiste z marmelado in s čokoladnim oblivom. Ti so najboljši.

Rada tudi sedim pod kostanjem na dvorišču in kvačkam. Za kvačkanje potrebuješ kvačko in volno ali garn. Garn je bombažna ali lanena preja za kvačkanje prtičkov ali poletnih oblačil. Letos so moderni kvačkani topi. To so majčke brez rokavov. Zнала bi jo narediti. Ampak ... Ampak ne morem nositi majčk brez rokavov. Na moji roki so praske in kraste.

Splesti znam tudi zapestnice prijateljstva. Pisane, zanimive ... Ampak ... Jaz nimam prijateljev.

...

Sem Mira.

Mogoče bi morala imeti drugačno ime. Če bi bila na primer Živa, bi živahno skakljala naokrog, igrala nogomet in tenis, vozila kolo in smučala ... In vsi bi me imeli radi.

Ja, mogoče je za vse krivo moje ime. »Mirna Mirica,« se norčujeta Melani in Saška. Ali »Mira, Mira – kile zbira!« po šolskem stopnišču kričita Bine in Broni.

Včasih sicer kdo pride k meni. Pogledat moj novi mobitel. Imam dva mobitela in tablico. Moj očka je nor na elektronske igračke, kadarkoli lahko dobim najnovejši model. Tudi če ga pravzaprav nočem. Ampak, kot sem rekla, nimam prijateljev in ne dopisujem si z nikomer.

Ne brata ne sestre nimam. Niti kužka niti muce. Še zlate ribice ne. Mamica pravi, da nimamo prostora za živali. Niti časa zanje. Saj ona res nima veliko časa – ves čas hujša in pomerja obleke. To dela celo v službi! Nekoč je bila manekenka ...

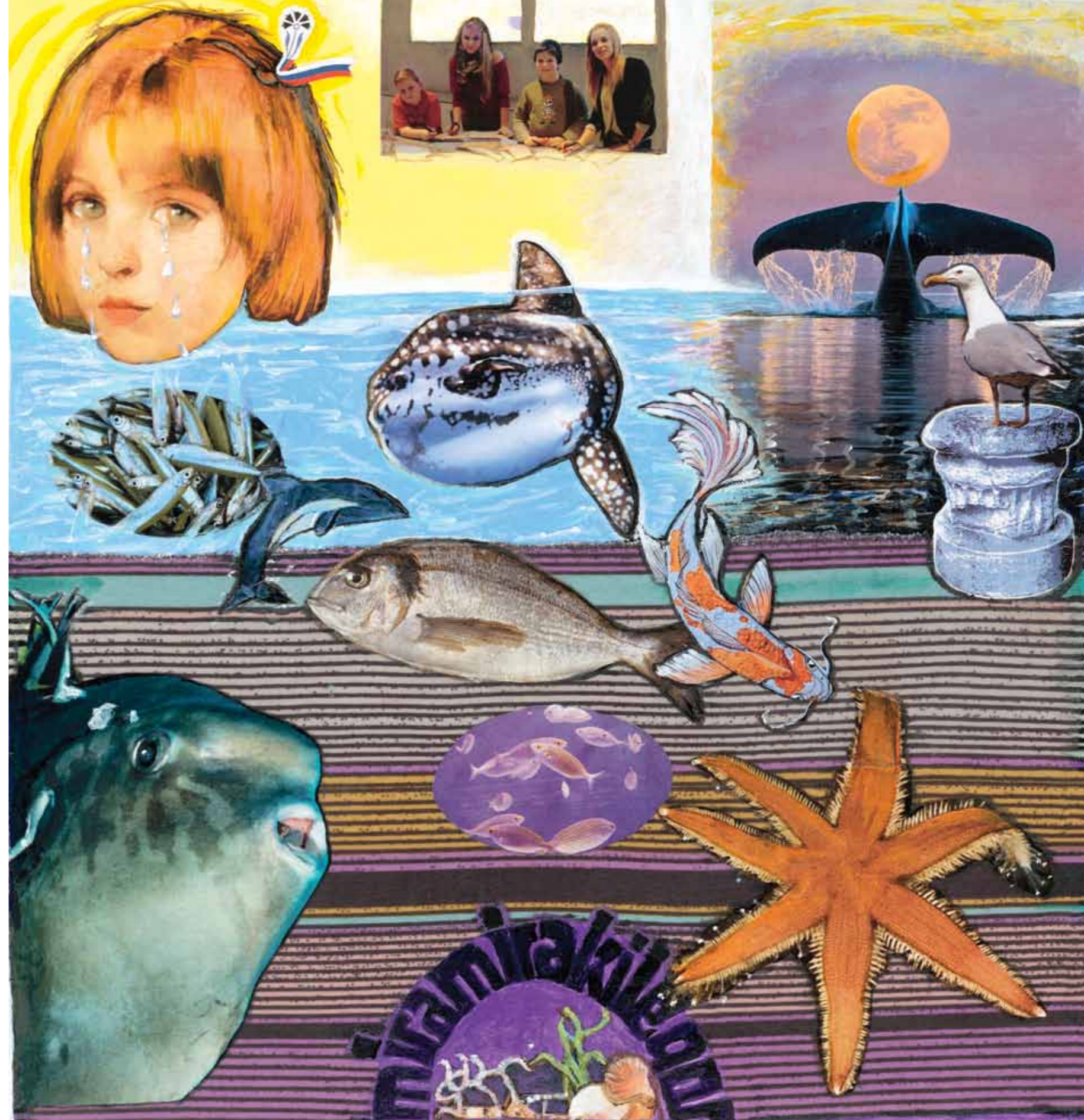
Ampak jaz imam čas. Veliko časa imam. Vedno več popolnoma praznega časa ...

...

Nikomur nisem povedala, da se zadnje tedne ne morem več učiti. Moje ocene so bile vedno najboljše in so še vedno take, ker, ker – pač veliko vem in znam. Vedno sem se rada učila. Zmeraj sem bila najboljša. Ker, ker sem hotela biti najboljša – ni se mi bilo težko vsega naučiti, vsega razumeti. Pa tudi poraza ne prenesem. Tekmujem sama s sabo.

Le testi in spraševanja mi gredo pa res na živce. Takrat imam vedno čisto potne in mrzle roke. Zdi se mi, da je moj želodec poln kamnov. Srce mi razbija in komaj se zberem.

V meni se dviga neznosna tesnoba. Zdi se mi, da moram nekaj storiti: z nohti močno potegnem po vratu in še enkrat po roki. Rdeče lise se bodo poznale še dolgo. A malo, malo mi odleže in zdržim do konca pouka.

Zadnje čase ne morem ne brati ne kvačkati.

Zdaj v šoli samo strmim v steno in doma prav tako le sedim, ležim in čakam. Ne vem, na kaj čakam. Moja glava je čisto prazna.

...

Stekla sem v šolsko stranišče. Zatisnem si ušesa. Hlipam. »Mira – mola mola,« mi odmeva v glavi. Ali pa so to še glasne zbadljivke sošolcev. Naslonim se na mrzle ploščice, zdrsnem na tla in jočem.

...

»Mira, odpri! Odpri vrata! Kaj se dogaja s teboj?«

Zaslišim glas razredničarke Nade. Njena angleščina je moj najljubši predmet.

»Stekla je iz razreda ... Zadnje čase se mi zdi res še bolj mirna ...« slišim razburjen glas učitelja naravoslovja. »Otroci so jo zbadali ... Nisem vedel, da ...« »Zakaj jaz nič ne vem o tem?« reče svetovalna delavka.

Njihovi glasovi mi odmevajo v glavi. Ležim na tleh in si razpraskam roko.

Ravnatelj neuspešno kliče hišnika, ki je »prav zdaj« odpeljal šolske prte v pralnico.

»Umaknite se,« reče in sam sname straniščna vrata s tečajev.

Razredničarka Nada se skloni k meni in me objame.

...

Začne se odvijati nov film ... Mama pride v šolo pome. Z mamom greva k moji zdravnici. Zdravnica me pošlje k drugi zdravnici – reče se ji pedopsihiatrinja.

Spim. In spim. Veliko spim.

Vsi veliko govorijo. Mama in očka tudi šepetata. Včasih se prepirata, kdo je kriv. Kriv, da sem jaz tako »čudna«. Babi pride na obisk. Vsi so neskončno prijazni.

Spet grem k zdravnici in k psihiatrinji.

»Čezmerna teža, samopoškodbe ...«

Besede brenčijo okrog mene. Vsi se želijo pogovarjati. Ampak res ne vem, kaj naj rečem. O čem naj govorim? Še vedno sem utrujena.

Ampak slišim tudi besede: »Mogoče bi pa poskusili ...« Mama razlaga, da nikoli nisem hotela HUIŠATI. Da mi je TISOČKRAT predlagala ... »Ne govorimo o hujšanju, gospa,« ji odločno reče zdravnica. »Ampak o zdravem življenjskem slogu. ČE BI MIRO TABOR zanimal, seveda ...«

Mine nekaj časa. Počitnice so, ampak vsi ostanemo doma. Babi nam vsem kupi letne karte za živalski vrt. Najraje imam živali, ki se pustijo božati – majhne kozice, backe in pujske.

Mama se jih najprej noče dotikati. Celo boji se jih. Sumljivo opazuje noja in s pogledom meri, ali lahko preskoči ograjo. Očka se ji smeji in ji prinese kavo iz avtomata. Najbolj je navdušen nad slonico, ki so ji postavili nov bazen, v katerem se srečna namaka.

Z babi pa opazujeva tudi živali, ki prihajajo v živalski vrt kot gosti – vrane, čaplje in male gozdne ptice si same postrežejo ponujeno hrano.

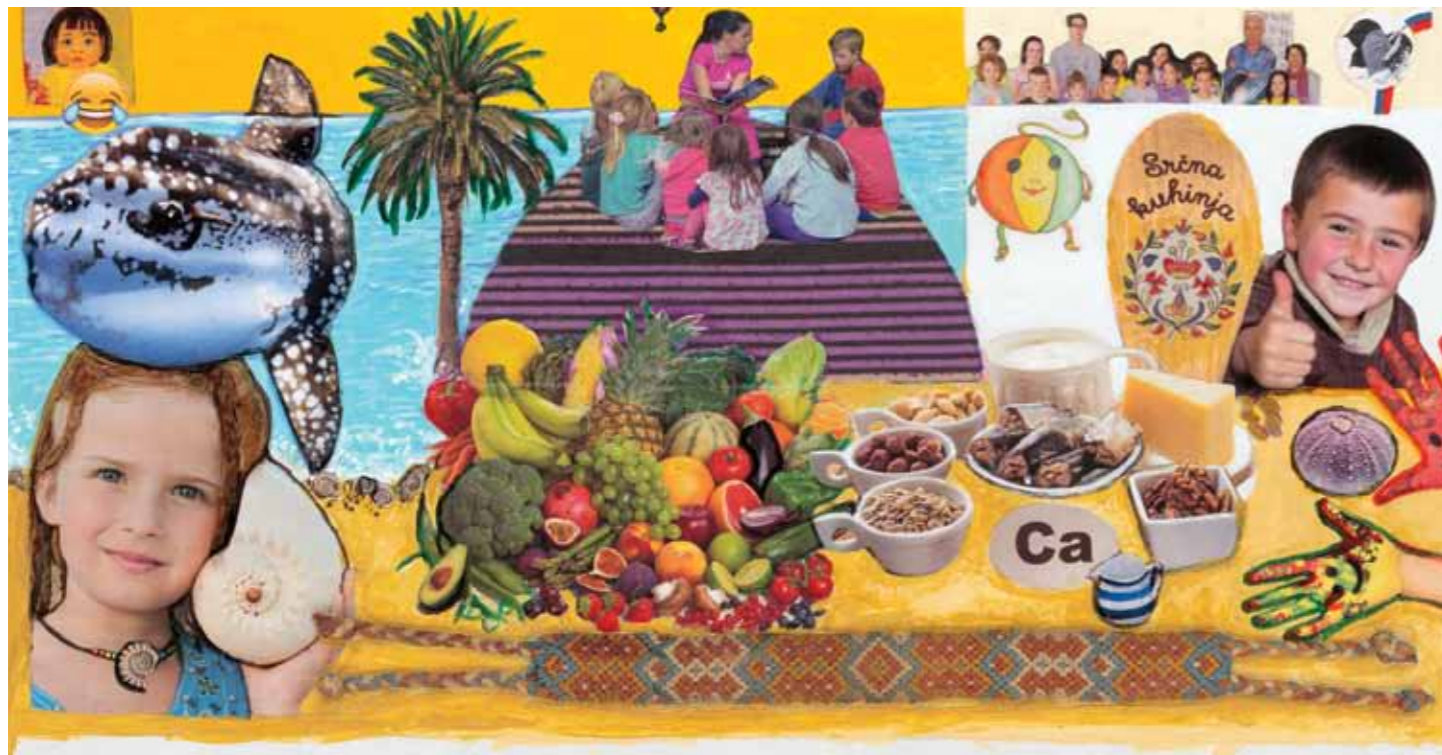
Skupaj gremo ob bližnji potok na robu mesta in plavat v jezero. Plavam sicer samo jaz, ker si mama noče zmociti las, očka pa – sploh si ga ne predstavljam v kratkih hlačah. Raje se poti v dolgih kavbojkah. Zato pa nas ves čas vse fotografira.

Te počitnice so boljše kot potovanja, na katera smo večkrat šli skupaj.

Počutim se za pikico bolje. Za dve pikici, mogoče ...

...

Babica mi podari svoj slamnik z obdelanim modrim trakom. Mami se zdi grd in vem, da bi mi takoj kupila deset novih, ampak meni je bil vedno všeč babičin. V nahrbtniku imam

tudi dve knjigi in pisane prejice ter kvačko. »Saj ne bo časa za tvoje konjičke,« vzdihuje očka, ko tlači nahrbtnik v avto.

Kar nekaj staršev z otroki različnih starosti se zbere na notranjem dvorišču starega dvorca.

»Dobrodošli na taboru CILJ JE – POT!

Skupaj bomo dva tedna!« nas pozdravi taborni tim. Predstavijo se zdravnica, prehranska svetovalka, psiholog, fizioterapevt, kineziologinja ter naše vzgojiteljice in vzgojitelji.

»Naš program je namenjen otrokom in mladostnikom, ki imajo težave s čezmerno telesno maso in si želijo spremeniti življenjski slog. Poudarek je na gibanju in zdravi uravnoteženi prehrani. Program podpira krepitev duševne sposobnosti in zmanjšanje duševne potrtosti.«

Ne poslušam. Oziram se naokrog.

»Starši, ne pozabite – prihodnji vikend v programu sodelujete tudi vi!«

Malo sem prestrašena. Ne zato, ker se starša odpeljeta domov. Ampak toliko novega je.

Deklica moje starosti se mi nasmehne. »Jaz sem Živa.« »Ime mi je Mira,« rečem in ji nasmeh vrnem.

...

Na taboru je v redu. Zanimivo je. Ves čas se kaj dogaja.

Včasih se oglasi tesnoba, ampak tudi o tem se pogovarjamo na delavnicah. Naučim se dihalno vajo, ki me pomirja. Diham v trebuh: vdihnem skozi nos in počasi izdihnem skozi usta, kot bi počasi upihnila svečke. Nekajkrat ponovim.

Včasih se umaknem v sobo in vzamem v roke kvačko in prejice.

Včasih se tudi sama pogovarjam s psihologinjo.

Ampak veliko sem zunaj z našo skupino. Najraje imam plavanje in odbojko. Preizkusili smo se tudi v lokostrelstvu! In šli na izlet z ladjico! Celo zunanji fitnes imajo!

Prav zares pa so mi najzanimivejše prehranske delavnice. Sami pripravljamo nekatere obroke – enkrat spečemo tudi pico, ampak namesto testa so zdrobljeni cvetki cvetače. Skoraj ne bi uganila, da so sestavine drugačne. Naše solate so pisane, včasih so v njih celo orehi in ajdova kaša.

Neko deževno popoldne sedimo v krogu. Vsak lahko pove kakšno zanimivost. Kaj, kar ga je navdušilo, kar mu je všeč.

Ampak ne poslušam. Gledam dežne kaplje in razmišljam, da mi je tukaj lepo. In vem, da bo tudi doma dobro. Ne bom se čudežno spremenila. Ampak vem, da lahko najdem pomoč.

Naenkrat zaslišim Roka: »Ali veste, da so tudi v našem morju že našli ribo mola mola: reče se ji morska luna, morski mesec in – sončna riba. Te ribe plavajo celo 600 metrov globoko, včasih pa se sončijo na površini, da se ogrejejo po dolгих potopih.

In še nekaj – potapljači lahko opazujejo čudovito bioluminiscenco, ki ponoči osvetli mola molo. Bioluminiscenco ustvarijo paraziti, ki živijo na njeni koži in oddajajo svetlobo. Enkrat se bom šel potapljat v morja, kjer živi sončna riba, in jo opazoval. Mola mola je zagotovo najlepša in najzanimivejša riba na svetu!«

...

Zadnji večer imamo zabavo s plesom in darilci, ki smo jih sami pripravili. Izžrebam vrvico, na kateri je kamenček z luknjico s plaže. Vidim, da mi Rok pomežikne. Pomaham mu in si nadenem verižico.

Moje darilce pa dobi prav Živa! Pisano zapestnico prijateljstva. Z Živo sva se že povezali na družbenih omrežjih. Ugotovili sva tudi, da ne živiva prav daleč druga od druge.

Obljubiva si, da se srečava že jutri.

Darinka Kozinc

RAZVAJENČEK NIKO

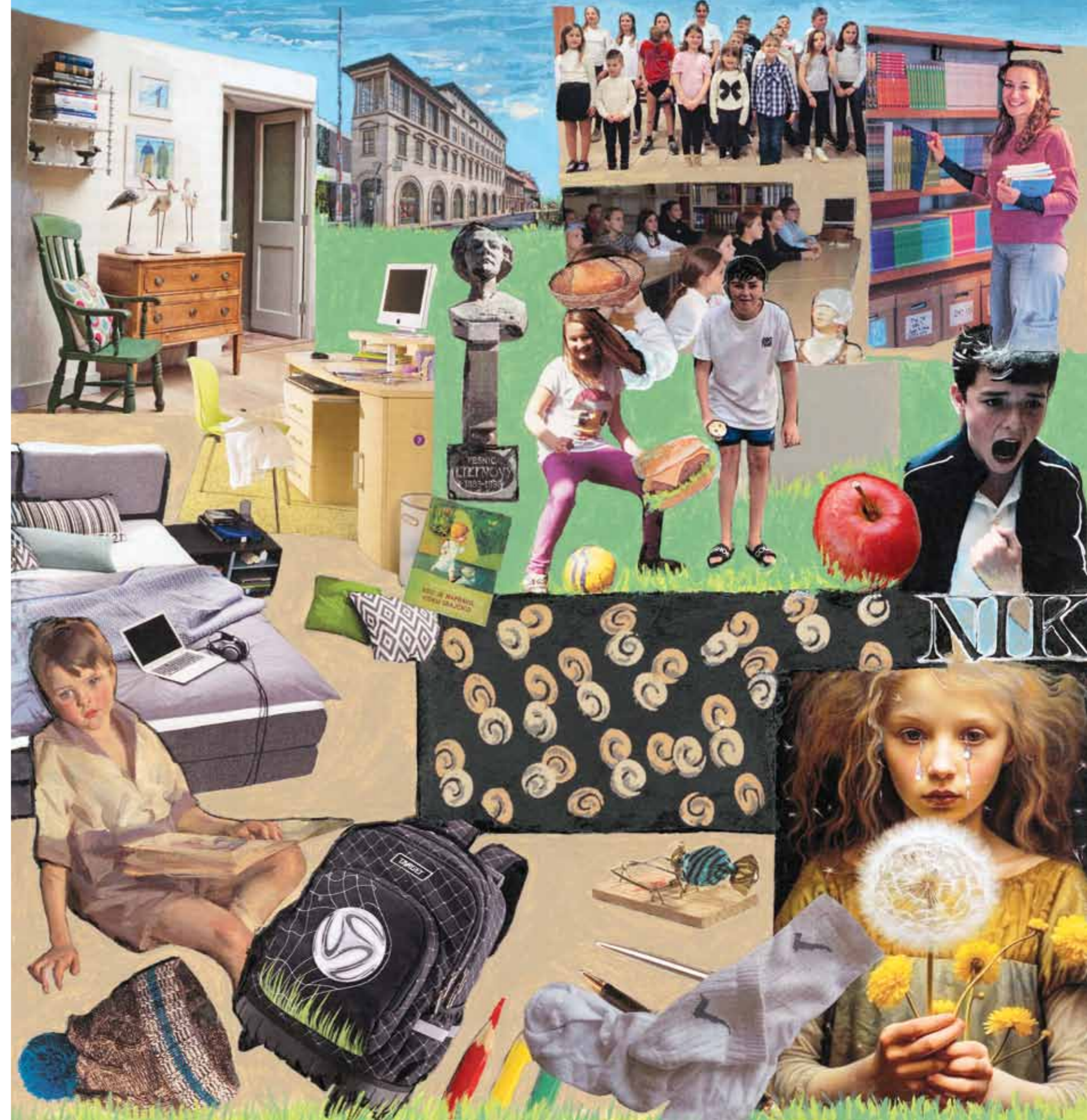
Sedim na tleh v svoji sobi in se kujam. Mama je pravkar s treskom zaprla vrata. Ni mi prav, da je jezna name. Toda tudi ona noče razumeti, da ne maram pospravljanja. Pravzaprav ga sovražim. Nereda okrog sebe niti ne opazim in me sploh ne moti. Tu sva si z mojo mamo oddaljena kot Mars in Zemlja.

Preden mama zapre vrata, ujamem, kar reče očetu: »Ta mulc je čisto po tebi! S svojim obnašanjem, ko vsepovsod puščaš nogavice, mu daješ slab zgled.«

Globoko zavzdihnem. Pogledam okrog sebe. V kotu na tleh leži brisača. Zamotana v klopčič. Kot žoga iz cunj. Ko sem se vrnil s plavanja, sem jo kar z mokrimi kopalkami vred odvrigel na tla. Šolski nahrbtnik leži poleg pisalne mize. Iz odprte zadrge moli ven kapa. Lego kocke, iz katerih sestavljam letalo, so razmetane ob razgrnjenem načrtu. Nogavice sem pustil ležati kar pod stolom. Postelja je nepospravljena. Hlačni del pižame pokriva vzglavnik, drugi del pižame leži pod posteljo. S pogledom se sprehodim po mizi. Zvezki ležijo drug čez drugega, učbenik naravoslovja razprt čaka, da se bom učil. Peresnica deluje kot razparan ribji trebuh, ven molijo barvice.

Le za hip si priznam, da ima mama mogoče prav. Toda le za kratek trenutek, nato me že prešine misel: Zakaj pa ne pospravi mama? Saj je vedno pospravljala za mano, sedaj pa ji je padlo v glavo, da sem dovolj velik in naj si pospravljam kar sam. Še kar sedim na tleh in v sebi premetavam uporniške misli. Potem pa ... z vzdihom vstanem, pograbim mokro brisačo in kopalke. Nesem ju v kopalnico, na tleh ostane moker madež. Poškilim skozi priprta vrata, mama mi kaže hrbet, nekaj si daje opravka pri kuhinjskem koritu. Pihnem skozi nos, dovolj glasno, da me mora slišati. Ne obrne se. Vrnem se v sobo.

Kasneje pride za mano. Pogleda po pospravljeni sobi in reče: »Vendarle nisi tako zelo razvajen!« Nič ji ne odgovorim. Sam se nimam za razvajenega otroka. Še zlasti če se primerjam s sošolci. No, nekateri so mogoče tudi manj razvajeni od mene. Kot Anisa na primer, z mamo živita sami, brez očeta. Mogoče bi sem lahko uvrstil tudi Nejca, ki je doma s kmetije.

Menda so vinarji in Nejc se ne more izogniti delu doma, pa čeprav je šele četrtošolec. In zagotovo mu časa za igro ne ostane prav veliko, če mu sploh. Pomislim tudi na Tino, ki živi pri dedku in babici, ker njena mama ne more skrbeti zanjo, oče pa se je izgubil nekje v tujini.

Nisem si pa mislil, da se bom z razvajenostjo v hudi obliki srečal prav kmalu. Bil je prvi šolski dan po zimskih počitnicah. Naša učiteljica je v razred prikorakala z dečkom naše starosti.

»To je Niko in od danes naprej je vaš sošolec,« je rekla. Učiteljica nam je sicer že pred počitnicami omenila, da bomo mogoče dobili novega sošolca. To je povedala mimogrede, zato je nismo resno jemali.

Na šoli veljamo za priden razred, s katerim ni težav. Skratka, na učiteljskih konferencah o nas niso potrebne nikakršne pedagoške razprave. In kolegice naši učiteljici tak razred zavidajo, pravijo ji, da ima z nami srečo. Vse dokler nismo dobili Nika. Z njim se je vse spremenilo. Že prvi dan, ko je stal ob učiteljici in so bile vse oči uprte vanj, se je nekaterim od nas zdelo, da nas gleda zviška. Skoraj zaničljivo! Kot da smo manj vredni!

»Njegov oče ima verigo trgovin,« nam je v odmoru povedal Nejc.

»Z njim so bile povsod težave,« nam je šepetajoče zaupala Kati, »zelo je razvajen in vse mora biti po njegovo.«

Niko se je še isti dan spravil nad Aniso.

»So ti te obrabljene copate dali na Rdečem križu ali Karitasu? Ali si jih dobila na boljšaku?« se je spakoval in na stol dvignil svojo desno nogo v novih, verjetno najdražjih najkicah. Anisa je zgolj sklonila glavo in molčala. Naslednji dan je Niko skočil z obema nogama na nahrbtnik, ki ga je Anej za trenutek odložil na tla. Zahrečalo je, polomil mu je peresnico. Aneju so se v očeh nabrale solze, peresnico z motivom motorjev je komaj izprosil od mame, ker se ji je zdela predraga.

»Prava reč,« se je zasmel Niko, »deset takih ti lahko kupim!«

Potem sploh nismo več vedeli, kdo bo njegova naslednja žrtev. Niko se je v razredu šopiril, kot da je glavni. Tino je spotaknil pri telovadbi, meni je vzel zvezek iz torbe in ga skril v nahrbtnik Barje. Nismo špecarski razred in smo najprej malce potrpeči, toda potem je Nejc doma povedal, kako mu je Niko iz rok zbil malico, opogumila se je tudi Tina, nato Barbara ... Obtožbe so začele deževati, toda učiteljica nas je mirila, naj z njim še malce potrpite.

»Veste,« je govorila, »Niko ima vse in še več, nima pa tistega, kar bi moral imeti. Pozna zgolj podobo sebe, kar so mu vcepili starši. In ker se ne pozna, se nima niti rad in ni zmožen prave ljubezni do sočloveka. On je v resnici odvisen od vas in sam to na nek način čuti.«

Njeni razlagi smo se čudili. Niko pa je postajal do nas vse bolj nesramen in tudi nasilen. Znova in znova nam je dokazoval, kaj vse si lahko privošči njegova družina, in zmerjal nas je z ničeti. Vzdušje v razredu je postajalo napeto. Nekega dne je eksplodiralo. Niko se je pod klopjo igral z mobilnikom.

»To pa je že preveč! Mobilniki niso dovoljeni in pika! Sploh pa ne v četrtem razredu!« je bila huda učiteljica in mu telefon izpulila iz rok. Niko je poskočil in se zakadil vanjo. Z obema rokama je udrihal po njej: »Vrni mi! Moj je!« Sploh ne vemo, kako ji ga je uspelo izvleči iz razreda in odpeljati k ravnatelju.

Ostali smo sami. Nekaj časa smo bili tiho, dokler ni Anej z glasom, kot bi posnemal našo učiteljico, rekel: »Potrpite, samo malo potrpite, dragi učenci! On še sploh ne ve, zakaj je na svetu, on se ne zna odrekati, on mora imeti vse, kar si zaželi.« Ob tem se je tako resno držal, da smo bruhnili v smeh. Pa ni bilo smešno, niti najmanj!

Po tistem dogodku Niko ni več prišel med nas. Zaradi njega so se odrasli ure in ure sestajali ... Skratka obtožbe so letele sem in tja. Potem so sklenili, z vsemi strokovnjaki za vzgojo, da se bo Niko šolal od doma.

»Vidite, kam pelje pretirano razvajanje otrok,« smo pogosto slišali od drugih učiteljev. Ko v razredu ni bilo več Nika, smo si oddahnili, vrnil se je običajen mir. Le da smo postali bogatejši za izkušnjo. In če je kdo komu glasno namenil očitek, da je razvajen, smo kar otrpnili.

Moja mama je spet zavijala z očmi, ko je vstopila v mojo sobo. Brez posebnega upiranja sem se takoj lotil pospravljanja, čeprav tega res ne maram. Zame je prava muka. Toda na vsak način sem hotel prepričati njen vzklik: »Ne bodi tako razvajen kot Niko!«

Saša Črnič Šega

RUMENA ODEJA Z RESAMI

Neža se je vračala iz šole. Hodila je počasi, ob poti je bilo toliko zanimivega. In vse si je hotela podrobno ogledati. Kako ptice zbirajo vejice za gnezda, kako se po travniku nagajivo lovita pisana metulja, kako se čebelam sramežljivo odpirajo prve cvetice. Vijugala je po travniku in se čudila življenju.

Doma je odprla vrata in vstopila naravnost v kuhinjo. »Kod si hodila tako dolgo? Eno uro zamujaš!« je zagrmel očetov glas in z roko je ihtavo zamahnil proti veliki stenski uri. Klara je sedela za kuhinjsko mizo in se plaho ozrla po sestrici. »Opazovala sem ...« je začela Neža in umolknila, ko je videla očetove bliskajoče oči.

Ni rekel, da ga je skrbelo, da se ji je morda kaj zgodilo, ne, še naprej je hrumul: »Ne briga me, kaj si opazovala! Dobro veš, kdaj moraš biti doma! Za kazen pojdi klečat!«

S prstom je pokazal na kot v kuhinji in nadaljeval: »In da ne vstaneš, dokler se ne vrnem!«

Pograbil je suknjič, sunkovito odprl vrata ter za seboj trdo treščil z njimi. Nekaj časa je Neža nemo zrla v zaprta vrata, potem se je obupano zazrla v starejšo sestro.

»Saj si ga slišala,« je tiho rekla Klara. »Pojdi,« je pomignila z glavo, saj sta obe vedeli, da ne more biti drugače.

Neža je pokleknila v kuhinjski kot. Ubogljivo je vzravnala hrbet, ni smela sedeti na petah, to je očeta vedno zelo razjezilo. Klečala je uro, dve, tri, trde ploščice so jo neznosno tiščale. V šoli se bodo spet vsi norčevali iz njenih »obtolčenih« kolen. Zeblo jo je in bila je lačna. Zajokala je, solze na licih so se ji mešale s smrklijem.

»Koliko je ura? Kdaj pride mama?« Med hlipanjem so se ji tresla ramena in kar z rokavom si je obrisala nos.

»Šest zvečer. Mama dela do osmih,« je povedala Klara. »Kako si? Ti kaj prinesem?« »Kolena me bolijo ... in zebe me,« je že skoraj brez glasu zahlipala Neža. Da ji že močno kruli v želodcu, je zamolčala.

Klara je stekla v podstrešno sobico, ki sta si jo delili z Nežo, in s kavča, na katerem sta skupaj spali, vzela mehko rumeno odejo z resami. »Izvoli, vem, da je tvoja najljubša.« »Hvala,« je tiho rekla Neža in se ogrnila. Šele zdaj je opazila drobne svetlo modre črtice na rumeni odeji. Zazehala je. »Tako sem utrujena. In zaspana,« je zastokala. Spet ji je šlo na jok.

Da bi vstala, ni niti pomislila. Če bi se takrat vrnil oče, bi gotovo dobila še klofuto, tako pravo moško klofuto, po kateri se ti zabliška pred očmi in se ti iz nosu ulije kri in padeš s stola.

Klara je sedla k njej in jo objela. Božala jo je po laseh. »Saj bo kmalu prišla mama,« je rekla.

Čez nekaj minut se je zaslišalo škrtanje ključa v ključavnici. Neža in Klara sta otrpnili. Neža je še sunkoviteje vzravnila hrbet, ledenih bolečin v kolenih ni več čutila.

Mama je osuplo obstala med vrati. »Kaj, za božjo voljo ... Klara, kaj se je zgodilo?« Zakopala je obraz med dlani in sunkovito odkimavala. »Eno uro je zamudila iz šole.« »Neža, vstani. Takoj vstani!« je rekla mama. »Ne smem, dokler ne pride ...« je zajokala Neža.

Mama je planila k njej in jo povlekla kvišku. Pri tem si je hitro popravila rokave, potegnila jih je navzdol, da bi prikrila modrice. Močno močno je objela Nežo in jo privila k sebi, z mehko dlanjo ji je obrisala lička, rumena odeja z resami je padla na tla.

»Kako dolgo ...?« se je mama zazrla v Klaro. »Ne vem, zdi se mi, da pet, šest ur ...«

Mama je zakričala res grdo kletvico. In potem še eno, ne, dve. Močno je stiskala ustnice, da pred hčerama ne bi planila v jok. »Pridita, obe,« ju je povlekla k mizi. »Sedita.«

Najprej je vsem trem pripravila vroč kakav, nato je vsako deklico posebej pogledala globoko v oči. »Tako ne gre več naprej,« je rekla. »Namesto da bi se z otrokom pogovoril in mu stvari razložil, ga vedno takoj pošlje klečat. Za vsako malenkost. Pogovoril ...« Po dolgih letih in mnogih poskusih je vedela, da s pogovorom pri očetu ne dosežeš nič, prevečkrat je zaman poskušala. In jih prevečkrat dobila.

»Razmišljala sem ... Za eno prosto stanovanje sem izvedela,« je tiho začela. »Misliš, da bi se me tri odselile?« je nejeverno vprašala Klara. Neža je samo strmela vanju. Nenadoma ji je po glavi švigalo tisoč misli. Lepih, veselih, pisanih, puhastih, toplih misli. Da bi šle, samo one tri ... In ne bi bilo več večnega strahu pred kričanjem, udarci, kaznimi, razbijanjem, ukazovanjem ...

To bi bilo tako lepo.

In bilo je tako lepo. Zdaj imata Klara in Neža vsaka svojo sobo in vsaka svojo posteljo. Neža se v njej najraje zvije v klobčič in pokrije s svojo mehko rumeno odejo z resami. In šteje svetlo modre črtice na njej.

Saj vsaka od sestic še kdaj kakšno ušpiči, o ja, saj sta vendar zdravi deklici, polni energije in domislic, včasih res malo prismuknjenih. Ampak o vsaki ponesrečeni dogodivščini se mama z njima takoj pogovori in jima pojasni svoje skrbi in strahove ter kakšne zoprne posledice lahko povzročijo drobne in nehotene neumnosti. Za kar moramo potem odgovarjati sami. Hm, na vse to Neža in Klara v svoji vnemi včasih niti ne pomislita.

In na koncu sestrici – skoraj vedno – ugotovita, da ima mama prav. Seveda, je le že dolgo na svetu in je imela zato več časa za vpijanje vseh modrosti vsemirja.

Mateja Gomboc

BESEDE, BESEDE, BESEDE

»Poglej, kako lep stolp sem naredila! In visok!« ponosno vzklikne Vita.
Brrrrrummm!
Stolp iz kock se zruši po vsej dnevni sobi.
»Kakšen štor si,« se namrdne mama, ki še naprej gleda nadaljevanko, »še stolpa ne znaš narediti! Takoj pospravi vse kocke! Da niti ena ne ostane kje na tleh!«
Vita dolgo in prizadevno pobira kocke ter jih meče v škatlo.
»Zganjaš tak hrup, kot da si traktor. Daj vsaj malo miru! Na živce mi greš,« se razjezi Liam za računalnikom.
»Saj bo kmalu konec ...«
»Najbolje bi bilo, da bi bilo tebe kmalu konec,« sikne mama, vstane s kavča, ugasne televizor in gre v kuhinjo.
Vita steče za njo.
»Mami, mami, lahko dobim sok?«
»Kakšen sok, si zmešana? Če boš zdaj pila, se boš polulala v posteljo,« jo zavrne mama.
»Polulanka, lužarka, uscanka,« se sliši iz dnevne sobe izza računalnika.
»Ti pa tiho, ker nisi bil nič boljši,« se ujezi mama.
»Ampak ... ampak jaz sem žejna,« reče Vita tiho.
»Na, tu imaš, dva požirka. Dovolj bo. In samo pazi se me, če bo jutri zjutraj postelja mokra!«
Odprejo se hišna vrata.
»Ati, ati je prišel!« steče Vita za Runom v predsobo.
»Kje si, moj ljubček? Si bil priden danes?« vzklikne ata, se skloni k psu in ga počohlja med ušesi. »A si me vesel, kaj?«
»Ati, ati, danes sem se naučila pesmico na pamet! Ti jo povem?«
»Ne vidiš, da sem utrujen? Da bi rad imel mir? In potem prideš ti z nekakšno pesmico ...«

Vita zavzdihne, a se hitro spomni: »Ti bom pa jaz sezula čevlje!«
»Stran, smrklja! Samo izgini mi izpred oči, da te ne brcnem! Potikaš se pod nogami kot kakšna podgana ...«

In se gre v kopalnico stuširat.

Vita gre s povešenimi rameni v svoj kotiček v dnevno sobo in preostanek večera tiho riše. Poslušaj, kako se mami in ati pogovarjata v kuhinji, kako Liam divje udarja po tipkovnici.

»Ajde, ta mala, zdaj pa spat,« pride mama v dnevno sobo, za njo pa še ata, ki sede na kavč in prižge televizor.

»Vama lahko prej povem pesmico?«

»Ne nehaš s tole pesmico! Oh, če že moraš ... Pa daj!« zavije mama z očmi.

»Prišlo je pismo iz daljne dežele, iz daljne dežele, iz daljnega ... iz daljnega ... Ne! ... Iz tuje dežele ... ne! ... Iz tujega kraja ...«

»Saj ne znaš! Kaj se sploh važiš?« se izza zaslona posmehne Liam.

»A temu ti rečeš, da si se naučila pesmico? Na pamet?« zaničljivo odkimava ata.

»Marš zdaj, spat! Mogoče ti bodo pa prave besede prišle v glavo med spanjem,« ji mama pokaže vrata.

»Ne, v njeno že ne, je preveč zabita,« pripomni Liam.

Vita stopi v kopalnico. Naredi dva, tri korake. Nenadoma pa ... Korak ji spodnese, zdrsne ji na ploščicah, mokrih od atovega tuširanja. Pade vznak in z glavo trešči ob rob straniščne školjke. Zadnje, kar vidi, je črna nepredirna tema, sliši vse bolj oddaljen šum.

»Vita, srček, ne! Kaj se ti je zgodilo?«

»Ljubica, moj bog, kaj je s tabo? Si se udarila?«

»Hitro, hitro zmoči brisačo! Na urgenco moramo! Vitka, punči moja, odpri oči! Odpri oči, prosim te!«

Andrej Brvar

TV-LIMONADA

Pravil sem jima stric Mirko in teta Gizela, čeprav mi nista bila ne eno ne drugo. Bila sta le prijatelja ata in mame. »Pridita še kaj! Bova vesela,« sta ju vabila. »Srečno! Pa ne za večno,« sta se hecala stric in teta.

Stric Mirko mi je za rojstni dan kupil tarok karte in včasih smo šli skupaj v slaščičarno na borovnice, take ohlajene in sočne, vse do zadnje povaljane v sladkorju. Predlani avgusta smo skupaj letovali na Hvaru. Skozi masko sem gledal v svet rib in potopljenih ladij, na trepalnicah in obrveh se nam je nabirala sol kot pozimi sneg, zvečer pa smo hodili v konobo na ribe in lignje na žaru. Ko ga je imel stric Mirko malo pod kapo, je poljubil mamo na usta in mama njega, čeprav ni bila niti malo v rožicah. Skupaj smo šli tudi na izlet v deželo mlinov na veter in Benetke – v Benetkah so ulice iz vode – in ata je nekaj časa objemal teto Gizelo čez pas. Imenoval jo je Gizi in rekel ji je, da ima celo čevlje ljubko pošvedrane.

Potem pa – baf! – so se naenkrat blazno zresnili. Nič več se niso šalili in si šal pripovedovali, če pa je že kdo katero povedal, se mu ni noben več smejal. In potem naenkrat – šc! – ni bilo več ne strica Mirka ne tete Gizele, ker ni bilo več nobenega »Pridita še kaj! Bova vesela« in nobenega »Srečno! Pa ne za večno«.

Mama se je vse pogosteje zazirala vase, vse bolj taka kot aprilsko vreme in včasih so ji po obnosnih gubah polzele solze. Ata jo je opazoval, kadar je pogledala stran, in tudi on je vse bolj zamišljeno drobil tobak med prsti, šilil moje svinčnike in barvice ali brisal prah s fikusovih listov. Seveda, že prej so jima tu in tam popustili živci, pozneje pa sta eksplodirala skoraj vsak dan. Z nabrekli vratnimi žilami sta si metala polena pod noge in pesek v oči, se pravi, namesto da bi si priznala, kaj je jabolko spora, sta lomila kopja na samih brezveznostih. Potem pa se spet branila z molkom in vmes odhajala na balkon kadit, kadit kot Turka. Postajala sta visokokonfliktna partnerja, kot se reče, dokler mi nista nazadnje povedala: ata – da se bo ločil in poročil s teto Gizelo, in mama – da se bo ločila in poročila s stricem Mirkom.

Ampak – mastkurja! – kje sem zdaj jaz, s kom in zakaj v tej kolobociji, v tej odštekani TV-limonadi? Naj zdaj tudi strica Mirka kličem ata in teto Gizelo mama, ali kako? Kdo bo odslej hodil na roditeljske sestanke in kdo podpisoval vloge za otroški dodatek? Kdo me bo – peto kolo – vzal avgusta s seboj na počitnice? Pri kom bom lahko čez novoletne praznike in pri kom za svoj rojstni dan? Me bo mama še kdaj prišla pokrit ponoči, ko bom zbrcal odejo na tla? Bova z atom še kdaj šla na kasaške dirke in po dirkah gledat konje v boksih?

Sem v resnici sploh še kje doma? Sta me sploh kdaj marala, kot se za ata in mamo spodobi? In predvsem, kako s to prekleto prtljago živeti naprej? Bom še kdaj videl svet v barvah, osvetljen in čist? Ali pa bo odslej ves čas tako, kot da je nebo en sam oblak, kot da so lastovice odletele in izpraznile zrak?

Cvetka Bevc

USPEH

Andrej je presenečeno strmel v list s kontrolno nalogo iz matematike. V desnem kotu je bila napisana ocena.

Trojka, je sam pri sebi kar naprej ponavljal.

Ni mogel verjeti. Še nikoli ni dobil ocene, nižje od petice. Mogoče dvakrat štirico. Bil je najboljši učenec v razredu. Poleg tega je zmagal na matematičnem tekmovanju učencev tretjega razreda.

»Andrej, kaj je s teboj? Moral se boš bolj potruditi,« ga je iz premišljevanja zdramil glas učiteljice Petre.

Pa saj se je potrudil. Vedno se je zelo potrudil. Tisti dan, ko so pisali kontrolno nalogo, ga je strahotno bolel zob. Ob takih bolečinah se je težko zbrati. Povedati pa tudi ni želel. To bi pomenilo, da tudi njemu kdaj kaj manjka. Hotel je biti popoln otrok. Takšen, na katerega bosta starša neskončno ponosna. Kako naj jima zdaj pove, da je dobil slabo oceno, ga je zaskrbelo.

»Saj to ni nič takega. Jaz sem pisal dvojko, pa sem zadovoljen, da ni negativna,« ga je tolažil sošolec Marko.

Andrej se ni zmenil zanj. Saj se ne more primerjati z njim. In še Violeta, ki je bila po uspehu takoj za njim, je pisala petico. To pomeni, da je zdaj ona prva, ga je spreletelo. V prsih ga je stisnilo od tesnobe.

Odkar je pomnil, je hotel biti prvi. Ne le pri učnem uspehu. Tudi pri tekmovanju iz šaha. Pri teku. Še v tem, kdo bo prvi pojedel kosilo. Ob pohvalah se je ves razcvetel. Še zlasti, če ga je pohvalil očka. Po navadi se je Andrej razveselil, kadar je prej prišel iz službe, saj se je to redko zgodilo. Tokrat pa si je zaželel, da bi očka odšel na službeno potovanje in ga dolgo ne bi bilo nazaj. Do takrat bi mogoče pozabil na kontrolno nalogo.

Pa si je očka dobro zapomnil, saj je zelo natančno spremljal Andrejev učni uspeh.

»No, kako je šlo pri matematiki?« je namesto pozdrava vprašal Andreja.

Ta je zajecjal nekaj nerazumljivega, obraz mu je obarvala rdečica. Očka je takoj posumil, da je nekaj narobe.

»Pokaži mi list s kontrolno nalogo,« je strogo rekel.

Andrej ga je mukoma potegnil iz šolske torbe in ga pomolil očku.

»Trojka!« je očka v trenutku povzdignil glas. »Čisto sem razočaran nad tabo. Tako se torej učiš. Navadna lenoba si. Iz tebe ne bo nastalo nič pametnega!«

Vpitje je iz kuhinje priklicalo mamo. Ko je izvedela, kaj se je zgodilo, so ji od razočaranja v oči privrele solze. Andreju bi bilo ljubše, če bi tudi ona vpila nanj. Žalosten je odtaval v sobo. Mama in očka sta se začela prepirati. Z blazino se je pokrtil čez glavo, da ju ne bi slišal, pa ni pomagalo.

»Kako naj potem s takim uspehom nekega dne prevzame moje podjetje,« je rohnel očka.

»Trojka še ne pomeni konec sveta. Saj jo bo popravil,« je menila mama.

To je rešitev, je prešnilo Andreja. Seveda lahko popravi oceno. Takoj je vzel v roke učbenik za matematiko in se začel učiti. Očka to ni pomirilo. Za kazen Andrej ni smel dobiti večerje. Očka je menil, da si bo tako bolje zapomnil in ne bo več prinašal ocen, slabših od petice. Zjutraj se je Andreju od lakote kar megililo pred očmi. Mama mu je v roko stisnila vrečko s piškoti, pa jo je vrgel v smeti. Tega si ne zaslužim, si je rekel.

Učiteljica Petra je bila začudena, ko se je javil, da bo kar na pamet reševal matematične naloge. Saj je to počel tudi doma. To mu bo prineslo petico in še posebno pohvalo. Spet bo najboljši.

»Pa poskusimo,« je rekla učiteljica. »Številu 27 dodaj 5, odzemi 7, nato še prištej 8.«

Andrej je skrtil roke za hrbet in začel premikati prste. Tako je lažje računal. Tega ga je naučil očka, ki je bil tudi sam izvrsten računar.

»Dvaintrideset,« je zmagoslavno oznanil Andrej.

»Narobe! Triintrideset!« se je iz klopi zadrla Violeta.

Andreja zgrabila panika. Ne bo mu uspelo. Zagnila ga je tema, zamajal se je in padel po tleh.

»Ne kličite mojih staršev. Babica naj pride pome,« je zaprosil učiteljico Petro, ko je s težavo odprl oči.

Andreja so odnesli v šolsko ambulanto. Babica je hitro prišla in ga prijela za roko. Pogledala ga je s svetlimi očmi, polnimi razumevanja. Ko ji je zaupal, kaj se mu je zgodilo, je na ves glas zajokal. Babici je bilo takoj jasno, kaj se dogaja z njim.

»Super, da si mi povedal, kaj te muči. Andrejček, ti si obseden z uspehom. Zasvojen. To ni dobro. Druge stvari so pomembnejše v življenju. Pogovorila se bom s tvojo učiteljico, predvsem pa z očkom in mamico. Ti pa mi obljubi, da boš šel k šolski psihologinji na posvet. Take težave se lahko rešijo. In ne pozabi, da si zame najboljši fant na svetu,« mu je rekla babica in ga objela.

Kakšno olajšanje je v sebi začutil Andrej. Babica je naredila, kot je napovedala. Očku in mami je razkrila Andrejev problem. Globoko sta se zamislila in postala do njega prizanesljivejša. Tako kot učiteljica Petra. Andreju pa je pomagal tudi pogovor s šolsko psihologinjo. Babica je imela prav. Težave se lahko rešijo, le razkriti jih moraš ljudem, ki ti znajo s sočutjem prisluhniti.

Amadeja Godina

NESKONČNI SVET SPLETA IN NJEGOVE PASTI

Pomanem si boleče oči in pogledam na uro. »Oh ne, tako pozno je že! Že zdavnaj bi morala spati. Posloviti se moram,« pomislim, a mi Evgen25 ponovno posreduje zabaven posnetek, ki ga nujno moram pogledati. Samo še tega in tega in tega, potem pa res odložim tablico in grem spat.

Naenkrat me prebudi budilka. Pa ne že spet! Jutro je in v šolo moram, pa tako sem utrujena. Nakar zaslišim piskanje iz svoje tablice, na kateri sem ob gledanju posnetkov kar zaspala. Tablico povlečem izpod odeje in zagledam 10 sporočil od osebe Evgen25.

»Hej, Ina, si še tu?

Me želiš spoznati?

Rad bi videl tvojo fotografijo, Ina.

Lahko se tudi jutri pokličeva. Prideš na videoklic?

Zakaj mi ne odpíšeš? Ina, to res ni lepo od tebe!

Sploh veš, kdo sem jaz!?

Ti oprostim, če se mi jutri spet javiš.

Rad bi ti zaupal posebno skrivnost. Želim, da ostane med nama.«

Ob branju teh sporočil se počutim čudno. Nekaj ni v redu, a ne vem točno, kaj. Odločim se, da mu kljub čudnim občutkom odpisem.

»Dobro jutro, Evgen25, oprost, zaspala sem.«

»Ina, ni bilo lepo od tebe. A naj ti bo. Si za en videoklic?«

»Ne morem. Zamujam v šolo in ravno se hitim oblačiti.«

»Potem pa mi pošlji vsaj kakšno svojo fotko.«

»Ne morem, Evgen25.«

»Kako mi lahko napišeš, da ne moreš? Sploh veš, kdo sem jaz!?«

»Pravzaprav ne, ne vem!« hitro odpisem in odložim tablico, saj se ne počutim dobro ob klepetanju z njim in mama me že lep čas kliče k zajtrku.

Evgen25 mi že dve uri ni napisal nobenega sporočila. Razmišljam, da bi mu morda vseeno posredovala eno svojo fotko, nakar spoznam, da nimam dostopa do internetne povezave, in to me res razjezi. Nato zaslišim glas učiteljice in telefon hitro skrijem v torbo.

»Od danes naprej bomo v našem razredu vsako jutro odložili telefone v škatlo, saj jih med poukom in odmorom ne potrebujemo.«

»Pa ne, no. Zakaj? Ni pošteno!« slišim sebe in sošolce, kako se upiramo.

»Slišim vas. Zato mi, prosim, razložite, zakaj umik naprav ni pošten.«

»Ker ne moremo igrati igrice. Ker ne moremo gledati posnetkov. Ker ne moremo gledati fotografij. Ker je telefon moja lastnina. Ker ne morem brskati po spletu. Kaj pa naj bi počeli ta čas?«

»Čas brez telefona je čas, ki ga bomo vrnili vrtenju svojih jezičkov. Najprej boste poklepetali z mano in nato še drug z drugim. Pa začnimo. Ali veste, kdo sem jaz?«

»Jaaa, učiteljica. Alenka. Učiteljica Alenka. Zborovodkinja Alenka,« odgovarjamo drug čez drugega.

»Odlično. Ali veste, s kom klepetate, kadar si dopisujete prek spleta? Ali zaupate tem osebam?«

»Ne vedno. Redko. Večinoma ne,« odgovori večina, jaz molčim.

»V redu. Ali prepoznate, kdaj ste ob uporabi spleta manj dobro?«

»Kadar se ob klepetanju z drugimi počutim čudno.«

»Kadar postanem utrujena, a še kar buljim v telefon.«

»Kadar me bolijo oči od predolgega igranja igrice.«

»Kadar sem pozabil, da sem dogovorjen za igro s prijateljem.«

»Kadar nimam volje iti na obisk k babici.«

»Kadar težko zaspim in skrivam telefon ali tablico pred starši.«

»Kadar se ob gledanju posnetkov počutim žalostno ali jezno.«

»Ko sem pozabil na kolo,« slišimo in vsi pademo v smeh.

»Matija, kako si pozabil na kolo?« ga vprašam, saj tega res ne razumem.

»Ko sem si šel po sendvič, sem kolo pustil pri trgovini. Ko sem odhajal iz trgovine, sem si nalagal novo aplikacijo na telefon. Šel sem kar mimo in pozabil nanj. Drugi dan kolesa ni več bilo.«

»Učiteljica, kaj pa lahko storimo, da se ne bi počutili tako čudno in da ne bi pozabljali na svoje kolo?«

»Preden se podam v neskončni svet spleta, si zmeraj pomagam z igro petka, ki ima pet ciljev, in te želim vedno doseči. Cilji so:

1. Nikoli nikomur ne povem, kdo sem zares.

2. Nikomur ne zaupam svojih gesel.

3. Ne verjamem vsemu, kar vidim na spletu.

4. Vedno zaupam pomembnim odraslim, kadar me na spletu kaj zaskrbi.

5. Vedno preverjam, ali sem dobro in čez koliko časa bom odložila telefon/tablico.«

Ina je spoznala, da se v družbi neskončnega sveta spleta večino časa počuti zelo podobno kot njeni sošolci. Čudno in utrujeno, pa se k temu vedno znova vrača. Da bo lahko uživala v digitalni tehnologiji, se bo morala najprej naučiti, kako ostati varna in kako zaščititi sebe.

Jurij Popov
VELIKE PASJE OČI

Dan je bil težek, pritiskal je k tlom. Sonce se je skrilo za oblake, ti pa so se zgostili v debelo sivo maso, polno vode, ki je grozila, da se bo vsak hip zlila na tla. Tudi ptičem se je zdelo tako, njihovega petja ni bilo slišati.

Nuša, mama ji je včasih rekla Nuška, tako rada je to slišala, je bila žalostna, ni vedela, ali zaradi vremena ali zaradi vsega, kar je vsak dan pritiskalo na njena mlada ramena. Bila je sedmošolka. Njeno razpoloženje se je spreminjalo s soncem, otrok sonca sem, si je govorila. Kadar je sijalo, ji je srce igralo, kadar je bilo skrito, jo je prežemala žalost. Se to dogaja tudi drugim, se je spraševala.

Zavila je na sosedovo dvorišče, tja je zahajala že nekaj časa. Tam za zadnjo drvarnico in med zidom, ki je to dvorišče ločeval od dvorišča sosednje hiše, je bil prostor, v katerem je našla kotiček zase. Nekaj odloženih letvic, razpadajoča vezana plošča, nekaj smeti, preluknjano vedro in nekaj opek, stara odeja in nekaj plevela, streha, ki je prekrivala drvarnico, je pokrila tudi njeno pribežališče, tako da se je lahko tja zatekla tudi ob dežju. Tam je bila skrita očem, tam je nihče ni preganjal, nihče zmerjal, tam je lahko sedela v miru in sanjari ali jokala.

»Kdo pa si ti? Joj, kako velike oči imaš! Joj, kako si luštkan!«

Besede in navdušenje je bruhalo iz nje. Zraven njenega opečnatega sedeža je čepel kužek, najprej je videla njegove velike prestrašene oči.

»Kaj pa delaš tukaj? A veš, da je to moj prostor?«

Ni bila groba, govorila je nežno, rada je imela živali in že takoj, ko je zagledala tega psa, je vedela, da je trpeče bitje. Vzela ga je v roke, ni se upiral, bil je kot ohromljen, skoraj brez teže, drhtel je, srce mu je divje razbijalo.

»Kaj se pa tebi dogaja, od kod si pobegnil? Vem, da si, vidim, da si prestradan, vem, da si na robu preživetja.«

Segla je v vrečko, ki jo je prinesla s sabo. V njej je imela malico. Odtrgala je košček kruha in ga razdrobila v roki.

»Jej, kaj se bojiš, jej. Ne smem ti dati preveč, sploh ne vem, če lahko ješ kruh. Mogoče bi raje košček salame, tudi to sem prinesla s sabo, sunila sem v hladilniku. Mami je jezna name, vpila je name: «Kosila zate ne bo, dokler se ne popraviš v šoli.»«

Vse več jih je bilo. Cvekov. Šole ni marala. Kako bi jo, saj tudi šola ne mara nje. Prej jo je, zdaj ne več, ker ni dohajala. Ničesar ni dohajala več. Sošolci so jo zbadali, učiteljice in učitelji črtili. Mami je bila zadnje čase tako čudna. En dan je vpila nanjo in jo tepla, tudi s pasom jo je, drugi dan se je igrala z njo in njeno sestrico, potem je spet vzela tiste tablete in ni mogla nič več, kot bi bila mrtva ... da je morala v bolnišnico, ona pa je morala skrbeti zase in za sestrico. Za šolo ni bilo časa.

»Joj, moram v vrtec po sestri! Adijo.«

Prišla je spet čez nekaj dni. Kužek jo je čakal. Vzela ga je v naročje in mu šepetala na uho. Presenečena je bila, da se ni oglašal, kot bi bil nem, samo tiste velike oči, ves čas so jo spremljale. Oglasil se je enkrat samkrat. Ko ga je pobožala po bokih, je zamijavkal, kot da bi bil maček, zbolelo ga je, hitro je umaknila roko. Nekaj mokrega je bilo tam. Približala je roko očem, kot bi bila razredčena kri ali morda kri in gnoj skupaj.

»Tudi tebe tepejo? Si zato pobegnil? Bodi brez skrbi, zdaj bom jaz skrbela zate. Meni je zdaj dobro. Srečala sem prijaznega fanta, razumel me je, dal mi je tablete, modre, rekel je, da mi bo potem bolje. Res mi je po njih bolje, kot bi takoj posijalo sonce. Malo me skrbi, ker je rekel, da mu moram nekaj dati za to. Denar ali kaj vrednega. Včeraj sem mami vzela iz tiste skledke dvajset evrov, saj jih ne bo pogrešala, v bolnici že ne. Pa tiste prstane sem vzela, ima jih cel kup. Dala mu jih bom, on pa meni tablete. Še so prijazni ljudje. Ne skrbi, pišek, jaz bom skrbela zate, za oba.«

Gledala sta se, oba z velikimi očmi, njegove so bile razširjene zaradi strahu, njene zaradi ...

Kaja Kramar

NOČ

Ponoči ljudje govorijo potihoma in stopajo s tišjimi koraki. Še morje valovi nežneje. Kot bi božalo skale in jim za lahko noč šepetalo skrivnosti z druge strani oceana. A meni ponoči ni najbolj všeč to, da je noč tiha, ampak da je temna. Včasih vidiš le preplet senc in nekaj obrisov. Včasih je tako temno, da ne vidiš skoraj ničesar. Tema ti lahko pomaga, da skrrije tisto, česar se najbolj bojiš. Tema je bila vselej moja zaveznica, saj je skrila vse tisto, česar sem se najbolj bala. Vse do tistega jutra.

Najina hiša ni velika, pa tudi majhna ni. Stoji ob gozdu, daleč stran od mestnega vrveža. Gozdno pot, ki vodi k nam, kot kakšen žarek upanja osvetljuje ena sama ulična svetilka. Ko se bližajo hladnejši dnevi, se mi zdi pot, ki vodi do nas, še bolj osamljena kot po navadi. Tulež jesenskega vetra me spominja na tuljenje volkov, kup listja, ki pleše po nebu, pa na slavje narave, ki zaključuje še en cikel svojega življenja. Veličastna se mi zdi misel, da lahko narava vselej spremeni obliko, ko zanjo ni več ugodnih pogojev za rast. Ko bi le bil tudi človek tako gibek in voljan ravnati enako.

Ura je krepko čez deset, ko spokojno tišino razpara zvok težkih šepajočih korakov po tleh, mokrih od deževja. Tem sledi gromko butanje po vratih. »Odpri! Odpri, sem ti rekel, ali pa ...« rjovi njegov globok glas. Vem, da so njegove besede namenjene mami. Ker so vrata ostala zaprta, se razbijanje stopnjuje. Skozi okno vidim sosedo, ki skrita izza zavese spremlja dogajanje pred hišo. Ko se najine oči srečajo, se kot običajno potuhne za zaveso. A vem, da je tam.

Po nekaj minutah butanja po vratih se ta s treskom vdajo. Zaslišim glasno kričanje, razbijanje krožnikov, kozarcev in pohištva. Kot že neštetokrat do zdaj zaprem oči in se pokrijem z odejo čez glavo. Roke si položim na prsi in začutim divje utripanje srca. Zaslišim, kako se težki opotekajoči koraki začnejo vzpenjati po stopnicah. Mame očitno ni dobil. Koraki so vedno bližje moji sobi. Vem, da vrata moje sobe, pa čeprav so bila zaklenjena, ne

bodo mogla kljubovati njegovemu besu. Odkar ni več očeta, prihaja vedno pogosteje, zato jih vselej zaklenem, ko grem spat. »Mama? Kje si, mama?« pomislim, čeprav vem, da je ne bo. Že dolgo več ne upam, da me bo rešila. Vedno je le vprašanje: ali ona ali jaz.

Vrata se vdajo in slišim ga, kako glasno sope. Rožljanje kovine, ko si odpenja pas, moje telo iz trepeta spremeni v brezoblično truplo. Razbitine bledega telesa, ki v sebi nosijo le še ruševine duše. Bolečina se še zadnjič izlije iz srca in mi grenko zastruplja bit. Zgrabi me za lase in nerodno povleče iz zavetja postelje. Sapo mi jemlje njegov zadah po alkoholu. Še dobro, da je okno odprto, kar ga vsaj malo omili. Zgrabi me okrog pasu in z velikimi okornimi prsti seže po moji spalni srajci. S silo trga kose tkanine z mojega telesa. Moje noge so šibke, da se še komaj držim pokonci. Mižim in čakam, da se konča, da me zavrže kot odpadek in odide.

V drobovju čutim praznino, mesec pa še vedno tiho osvetljuje naše dvorišče, ko da se nič ni zgodilo. Ležem, ko začne deževati. Dežne kaplje udarjajo ob okensko polico kot solze na mojo blazino. Tokrat sem odločena, da bom vsemu temu storila konec.

Jutro je. Vstanem, se oblečem in odpravim proti šoli. Mama je že pred dvema urama krenila proti avtobusni postaji, od koder jo avtobus pelje v službo. Lažje je, ker se ne srečujeva. Prihraniva si poglede, uprte v tla, in izmenjavo nepomembnih vprašanj iz vljudnosti. Tako živiva zadnje mesece, druga mimo druge. Pa ne zato, ker se ne bi imeli radi. Vem, da me ima rada, tudi jaz jo imam. A sram, brezup in nemoč naju tako hromijo, da si ne moreva več pogledati v oči.

Ko prispem do šole, ne grem v razred kot običajno. Počakam, da zvonec naznani začetek pouka. Ko so hodniki že prazni, učenci in učitelji pa na svojih mestih, se z negotovimi koraki odpravim proti kabinetu učiteljice Koder. Ni najmilejša učiteljica in ni najprijaznejša učiteljica na šoli. Prav nasprotno, je najstrožja učiteljica. A hkrati tudi pravična. Je edina, ki opazi moje objokane oči in me neopazno vpraša, ali je z menoj vse v redu. Edina, ki mi po negativni oceni pri testu zapiše telefonsko svojega osebnega mobilca na listek in doda: »Če potrebuješ pomoč, me pokliči.« Kolikokrat sem se preklela, ker sem listek v paniki zmečkala in vrgla v najbližji smetnjak! Občutek imam, da je edina, ki je sploh opazila, da se je nekaj v meni spremenilo. Kot bi izginilo in hkrati nastalo. Vsak otrok, ki doživi kaj takega, kar sem sama doživela, čez noč odraste. V njem zraste nevidna pošast, ki je ne zna in ne zmore sam izgnati.

Pred vrati kabineta oklevam, in ko potrkam, mi je v trenutku žal. Moja glava je prazna, roke pa mi obliva hladen pot. Kaj, če mi ne bo verjela? Zdi se mi, kot da ne bom mogla iz sebe spraviti niti glasu. Tedaj učiteljica Koder odpre vrata kabineta, pogleda me s svojimi prodornimi modrimi očmi. Hvaležna sem, da ne dreza vame z vprašanji. Hvaležna sem, ker me pusti, da prvih deset minut hlipam na njenem vrtljivem stolu. Hvaležna sem, da mi skuha kamilični čaj, da nekako zaposlim svoji tresočji roki. Šele tedaj se iz mene usuje plaz besed, ki jih lahko povem le njej.

Če ne bi bilo učiteljice Koder, bi moje skrivnosti še vedno skrivala tiha noč.

Maja Centa NEŽNO SRCE

Nin je bil edinec. Živel je na razvalinah družine. Oče in mama sta se prepirala. Mama je odšla. Ustvarila si je novo družino. Oče je bil zelo jezen. In veliko v službi.

V naravi je Nin našel zatočišče. Imel je svoje najljubše drevo in plezal nanj.

Veliko so mu pomenili vsi pristni stiki z vrstniki, vendar jih je bilo zelo malo. Bil je zelo sam. Prezgodaj oropan otroštva.

V šoli se je zapiral vase. Zgradil je svoje sanjske svetove, v katerih sta ga oče in mama sprejemala. Predstavljal si je tudi, da ga imajo v šoli vsi radi.

Ob popoldnevih je igral temačne igrice na računalniku. Tako je pozabil na stiske v šoli. Ker je bil tako resnoben, je bil drugačen od sošolcev. Ni se zmoget čutiti del razreda.

Imel je simpatijo in se prvič zaljubil. Odločil se je, da ji napiše pismo. Priljubljena deklica je pismo dobila in ga prebrala pred vsemi, ki so čakali na hodniku, da se pouk prične. Na glas so se smejali ...

Sonja, ki je hodila v šolo v Ninovi paralelki, pa ni bila med njimi. Z Ninom sta bila prijatelja že iz vrtca – bila sta sosedva v bloku.

Po norčevanju v šoli se je Nin vrnil domov. V joku se je sesedel na tla in kričal, da je odmevalo po praznem stanovanju.

Odšel je v kopalnico, našel očetovo žiletko in prvič zarezal. Zaskelilo ga je. Močna bolečina je postala resnična. Zatem je minila. Olajšanje. Po nežni koži podlakti so polzele kaplje krvi ...

Naslednji dan po šoli je zarezal še enkrat, vzporedno od prve kraste. In še enkrat ...

Za vikend je bilo zelo toplo. Prišla je Sonja, da bi skupaj odšla do reke. Ko sta se usedla na pomol ob bregu, je Sonja opazila, da ima Nin oblečeno majico z dolgimi rokavi. Vprašala ga je, ali mu ni nič vroče. Nin je okleval ...

Nato je odvihal rokav majice. Pokazal je rane, črtice zasušene krvi na svoji koži. Sonjo je stisnilo v prsih. Ni vedela, kako se odzvati. Naposled ga je vprašala: »Zakaj?«

Nin je začutil žalost in zatem jezo. Začel je hlipati ... V solzah ji je vse zaupal. Kako je doma osamljen, kako pogreša svojo psičko, ki živi pri mami. Da v šoli trpi. O nesrečni ljubezni. Dolgo je jokal. Sonja ga je nežno božala po hrbtu.

Umiril se je. Vrnil se je v stanovanje in zaspal na kavču.

Sonjo je razkritje močno prizadelo. Vedela je, da je Nin sicer prijazen, zelo prijeten fant, ki zna biti spoštljiv. Zelo jo je skrbelo. V sebi je dolgo premlevala, kaj naj stori. Naposled je vse zaupala mami. Mama je zamahnila z roko, češ da to ni nič kaj takega in da Nin najbrž samo išče pozornost.

Kljub temu Sonja vso noč ni spala. Razmišljala je, kako pomagati prijatelju.

V ponedeljek je v šoli med glavnim odmorom našla Nina. Prijela ga je za roko. Peljala ga je do velikih rumenih vrat. V okencu zraven je poleg risbe sonca pisalo psiholog.

Usedla sta se na klopec. Nekaj časa sta samo sedela v tišini.

Naposled je Nin vstal in potrkal. Ven je pokukalo mlado dekle s širokim sočutnim nasmehom.

»Naprej, kar naprej!«

Aksinja Kermauner

ORFEJEVA ŠKATLICA

Šum v razredu je hitro potihnil, ko je učiteljica Špela vstopila skozi vrata šestega b. Učenci so se vzravnali in primaknili stole k svojim mizam, saj jih je Špela venomer opozarjala na lepo držo.

»Pozdravljeni, učenci! Danes bomo govorili o domačem mestu. Vsi ste s Ptujja, zato bomo raziskovali njegovo preteklost, zanimive zgradbe in običaje.«

Otroci so se spogledali, v njihovih glavah so se vklopili možgančki, in takoj so začela deževati vprašanja. »A lahko o kurentih? O graščakih z gradu? Pa o spomenikih na Panorami? Kaj pa o mitreji?« Učiteljica Špela je zadovoljno kimala. »Seveda! Vse to pride v poštev. In še kaj.«

Razdelili so se v skupine, vendar svetlolasa Maja ni bila vključena v nobeno. »Saj nam ne more pomagati,« je zamrmral eden od fantov, Tine. »Kaj pa lahko ve o svetu, če ga ne vidi?«

Maja je sedela ob strani, medtem ko so ostali brskali po telefonih in iskali informacije na spletu. Tiho je prisluhnila njihovim pogovorom. Ko so začeli razpravljati o Orfejevem spomeniku, ki kraljuje na ptujskem osrednjem trgu, se ni mogla več zadržati: »Dobro poznam pripoved o pevcu Orfeju in njegovi liri. Lahko predstavim to posebno in ganljivo ljubezensko zgodbo!«

Sošolci so se spogledali in skomignili z rameni. »Prav,« je dejal Tine. »Ampak ti boš samo pripovedovala.«

Naslednji dan, ko so začeli sestavljati predstavitev, pa so se soočili s težavo – morali so predstaviti zgodbo na način, ki bi prepričal ves razred. Nikakor se niso mogli dogovoriti, kako.

»Imam idejo,« je nenadoma spregovorila Maja. Iz torbe je potegnila kartonasto škatlico. »To je škatlica čarobnica! Vanjo sem spravila predmete, povezane z zgodbo. Če jih boste otipali, boste lahko začutili Orfejevo potovanje.«

Najprej ji sošolci v skupini niso verjeli, Tine se je celo začel norčevati. A Maja je vztrajala. Prva se je opogumila Brina. Počasi je iz škatlice vlekla predmete in jih polagala na šolsko klop: kamenčki so predstavljali težko Orfejevo pot, ko je v podzemlju iskal svojo umrlo ljubljeno ženo Evridiko, svilena ruta dotik njune ljubezni, ptičje peresce lahkotnost pevčeve lirične pesmi. Nazadnje je Maja pobrskala po dnu škatlice in izvlekla dve srebrni kroglici. Trčila je drugo ob drugo in prelepo je zazvenelo. Deklica je vsak predmet pospremila z zgodbo, njene besede pa so razred očarale. Vsi so hoteli otipati predmete in slišati zvok srebrnih kroglic. Sošolci v njeni skupini so se nenadoma zavedeli, da Maja vidi svet drugače – z občutki, ki so se jim zdeli skoraj čarobni.

Na dan predstavitve je Maja pripovedovala zgodbo, medtem ko so si sošolci predmete podajali po razredu. Ko je končala, so vsi bučno ploskali. Učiteljica Špela je bila navdušena.

»To pa je bilo nekaj posebnega,« je dejala. »Zgodbo smo začutili na koži in v ušesih.«

Deklica se je nasmehnila. Vesela je bila, da je sošolcem in učiteljici lahko pokazala svet, v katerem živi ravno tako polno kot oni. Le s pomočjo drugih čutil.

»Brez tebe ne bi uspelo,« ji je po uri tiho priznal Tine.

Maja je prvič začutila, da so jo resnično sprejeli. Njena slepota ni bila več ovira, temveč most med njenim in njihovim svetom.

Tanja Jelenko

KAKO JE MOJCA UKROTILO STRAH

Mojca neke avgustovske noči ni mogla spati. In tudi naslednjo noč je spala zelo slabo. Pa tudi naslednjo, in še naslednjo, in še eno ... Nekaj jo je mučilo. V njeni sobi je bil strah. Ampak ta strah ni imel oblike in barve. Samo bil je tam v kotu njene sobe in zaradi njega se je Mojca ponoči zbudila. Nekaj jo je skrbelo. Nekaj jo je strašilo. Nekaj jo je mučilo. A bilo je drugače kot po navadi, ko se je bala kake sence, za katero je pomislila, da je morda strašni volk. Strašni volk, ki se bo splazil k njej, takoj ko bo zatisnila oči. In jo požrl! Ne, v njeni sobi ni bilo nobene sence, ki bi spominjala na volka. V njeni sobi je bil strah – brez oblike in barve. Kmalu je ugotovila, da strah pravzaprav ni bil zunaj, v kotu njene sobe, ampak v njej. Ležal je v njenih prsih, v njenem srčku.

Mojca dolgo sploh ni vedela, česa jo je strah. In nikomur ni povedala o svojih občutkih. Prav nikomur.

Kaj pa naj bi povedala? Ni znala povedati. Bilo jo je strah, ni pa vedela, česa.

Tako je bilo dolgo, predolgo.

Podnevi je bila zelo utrujena, ker je ponoči tako slabo spala. Ko se je pogledala v zrcalo, je opazila, da je videti drugačna kot prej. Prej so bila njena usteca skoraj vedno razpotegnjena v širok nasmeh. Zdaj so bili kotički ustnic povešeni navzdol. Veke so bile priprte. S pomočjo sličic na steni svoje sobe, nad katerimi je pisalo ČUSTVA, je razbrala podobnosti z eno od sličic. Ugotovila je: na njenem obrazu je bila žalost.

Mojca je začela razmišljati: »Strah me je, zato ne morem spati. Ker slabo spim, sem utrujena. Ker sem tako zelo utrujena, ne morem početi ničesar zabavnega. Ne morem barvati, risati, peti, plesati, celo brati ne morem ... Ker ne morem početi ničesar zabavnega, sem žalostna.«

»Vsega je kriv strah,« se je vrnila na začetek razmišljanja. »Toda česa me je strah?« se je naglas vprašala.

In takoj ko si je jasno postavila to vprašanje, so se pojavili odgovori. Avgust se je bližal h koncu in tako tudi počitnice. Mojco je bilo strah, kako bo septembra v šoli. Že dolgo je

čutila, da je drugačna kot druga dekleta in fantje. V šoli ni nihče hotel sedeti z njo. Ko so bili še majhni, v prvem razredu, je sicer imela prijateljico, sošolko Ano, ki se je družila z njo. Pomagala ji je. Celo sedela je v šolski klopi z njo.

Takrat Ane ni motilo, da je bila Mojca počasna. Ana je razumela, da je Mojca včasih med uro vstala in hodila po razredu. Ane ni motilo, da je morala Mojca včasih zaradi nemirnega vedenja zapustiti učilnico in sedeti v svojem kotičku in samo barvati, medtem ko so drugi računali. Ana jo je včasih poskušala pomiriti, ko je Mojca začela kriliti z rokami, ker jo je kaj zelo vznemirilo.

Ampak v preteklem šolskem letu se je vse spremenilo. Ana se ni želela več družiti z Mojco. Ana si je med sošolkami izbrala nove prijateljice. Z njimi se je pogovarjala o stvareh, ki jih Mojca ni razumela. Ko se je skupini deklet približala Mojca, so utihnile. Mojca je celo opazila, da je ena od njih pokazala proti njej in potem položila kazalec na sredino svojega čela. Vedela je, kaj ta gib pomeni: sošolka je hotela drugim povedati, da je Mojca neumna.

A Mojca v resnici ni bila neumna. Celo sama je čutila, da ni. Prebrala je vse enciklopedije, ki so bile v šolski knjižnici. Vedela je marsikaj, česar njene sošolke niso vedele. Še posebej veliko je vedela o baročnih dvorcih in razkošnih vrtovih.

Ko je skušala v preteklem šolskem letu o tem kaj zanimivega povedati Ani in njenim prijateljicam, so te samo zamahovale z rokami, jo odrivale in kazale s kazalcem na čelo ...

Mojca se je v šoli počutila zelo slabo. Ko so se začele počitnice, ji je nekoliko odleglo. Ko pa se je avgust začel nagibati h koncu, se je v njeno srce naselil strah.

Strah jo je bilo novega šolskega leta. Strah jo je bilo, da se bodo sošolke spet norčevale iz nje. Strah jo je bilo sedenja v šolski klopi. Strah jo je bilo ... vsega jo je bilo strah ... In vedno bolj je bila žalostna.

Njene povešene veke in koticke ustnic je opazila njena mama. Mojca mami ni znala povedati, kaj čuti. Mama se je morala prav spretno približati njenemu srcu, da je spoznala ... Da je občutila Mojčino bolečino in da je zaznala njeno žalostno zgodbo.

Mama je vedela, da Mojca ne more več upati na Anino prijateljstvo. Tudi Ana je bila samo odraščajoča deklica s svojimi strahovi. Vedela pa je, da bo Mojco gotovo razumel kdo od odraslih. Morda šolska knjižničarka? Mojca je namreč zelo rada zahajala v šolsko knjižnico.

In prvega septembra je Mojco spet spremljala v šolo mama. Tako kot v prvem razredu ... Čeprav je bila Mojca že v tretjem razredu šole Na jasi. Mojca je ob njej stopala precej

pogumno. Ni krilila z rokami, ni si zatiskala ušes ob vsakem nekoliko močnejšem šumu. In šli sta naravnost v šolsko knjižnico, ki je bila Mojčino pribežališče že prej.

Knjižničarka ju je prijazno sprejela. Mojčini mami ni bilo treba razlagati o Mojčini stiski. Knjižničarka je vse videla, vse razumela ... Brez odvečnih besed je bil sklenjen dogovor. Mojca bo prišla v knjižnico vselej, ko bo želela pobegniti pred zafrkljivimi pogledi sošolcev in sošolk. V knjižnico bo prišla vselej, ko jo bo kaj tako zelo zanimalo, da ne bo mogla zdržati do konca šolske ure. V knjižnico bo lahko pobegnila, ko jo bo kaj tako zelo skrbelo, da niti mahanje z rokami in zatiskanje ušes ne bo pomagalo. In v knjižnico bo šla, ko bo preprosto želela kateri stvari priti do dna.

Tam bo prijazna knjižničarka, ki bo našla primerno knjigo za Mojco, ker je skrivnost v knjigi in ker je knjiga skrivnost. In vedno bo skušala najti čas vsaj za kratek klepet o še tako nenavadni temi. In nikoli ne bo rekla: to je pa neumno ... Tam, v knjižnici, bo nekdo, ki jo bo preprosto razumel ...

Mojca je tistega septembra spet spala bolje. Strah je sicer še vedno želel prihajati posedat v njeno srce, a ga je zmogla ukrotiti.

Benjamin Žnidaršič

TETRAPLEGIK TETRAPLEGIKU

S solzami ti pošiljam tole bodrilo.

Saj vem, kako težko je. Ampak vem tudi, kako velike darove namenja življenje pogumnim in vztrajnim, ki gredo po poti premagovanja.

Tudi mene je udarila, kot rečejo, božja šiba. Bila je lepa sončna nedelja. Po gobarjenju sem želel prijatelje razveseliti s češnjami. In ko sem že nabral košarico, se je pri sestopu s češnje zlomila veja. Obležal sem pod češnjo, gledal obrise oblakov, ki sem jih prvič videl s take perspektive. Nisem pa mogel nič drugega. Nekaj je počilo v meni. Glava in telo sta se sprla. In nista želela več sodelovati.

Zelo je bolelo. Ne le operacije, ležanje in premikanje s postelje na voziček, gibalne terapije ... Temveč soočenje s sabo in novim življenjem. Odvisnim življenjem, ki me je ubijalo.

Ukradena mi je bila vsa mladost, tako sem takrat čutil. Skozi okno sem gledal prijatelje, ki so uživali na festivalih in se še naprej zabavali. Jaz pa sem le sedel ob robu, kot opazovalec. Izginile so sanje o srečni družini. Kako bi bil lahko s svojo podobo sploh v podporo ženi in otrokom? Bil sem le še senca tistega, kar sem nekoč bil ...

Najbolj pa so me skelele spodbudne besede staršev in zdravnikov: da bo vse še dobro, da je treba gledati s pozitivne strani ... Kaj vi veste o tem, sem kričal v sebi! Kako lahko svoje težave sploh primerjate z mojimi.

Če so me prijatelji povabili na izlet, me je kar stisnilo. Spet bom moral pripovedovati o svojih težavah, sem premišljal ... Ne, hvala! Raje ostanem sam. In bolj in bolj je rastla okrog mene mračnost in grozna praznina. Ali ima vse sploh še kak smisel, sem se spraševal ... Ali naj bom drugim le v breme ... In zares so bili to trenutki hudega obupa.

Pravijo pa, da ko noč postane najtemnejša, se začne daniti ...

Takrat enkrat sem v pogovoru z asistentom, navrgel: Kaj bo meni tetraplegiku šola, saj ne bom mogel delati! In kot bi stopil na vzmet, je moj asistent vzkripel: Kaj pa mi, ki smo

tukaj s tabo, ki ti pomagamo, ki te imamo radi ... A to ni nič? Od zapiranja pred svetom in samopomilovanja te bo res še konec, ne pa, ker si pristal na vozičku. Obnašaj se, kot da bi bile zdaj vse poti zaprte, kot da si edini, ki ga je zadela nesreča!

Kar obmolknil sem. In začutil sram. Res mi je ta človek vse te mesece vdano in potrpežljivo stregel, me oblačil in hranil, se z menoj pogovarjal ... Jaz pa – še opazil nisem ... In kaj predlagaš, sem ga vprašal. Danes greš z mano, pekli bomo kostanje in poslušali koncert.

Odpeljala sva se v Kamnik. Natančneje, v poseben zavod za izobraževanje in rehabilitacijo, kjer je bil tisti dan – dan odprtih vrat. In kakšno presenečenje me je čakalo tam! Spoznal sem nove prijatelje, s podobnimi izkušnjami, izmenjali smo si resnične zgodbe ... Čisto nov svet se mi je odprl. In prav invalidi, od katerih sem ves čas najbolj bežal, so me z izmenjavo resničnih zgodb učili o življenju, kazali nove poti in nove cilje. Tako sem dobil ogromno priložnosti za rast in spoznavanje novih pogledov. Zato sem se aktivno vključil v delo v Zvezi paraplegikov Slovenije.

In po navadi je tako, da ko se odprejo ena vrata, se za njimi tudi naslednja ... Našel sem namreč dar, da lahko pišem pesmi. In tako se je moja duša lahko odslikavala v stvarnost. Nato sem se naučil slikanja z usti. In se izobrazil za delo z računalnikom, ki mi veliko pomaga. Svojo energijo sem usmeril v družbenokoristno delo, in tudi v podjetništvo. Naredil sem, kolikor sem lahko, dobrega za skupnost ter se nenehno izpolnjeval kot človek.

Zato ti, dragi tetraplegik, želim povedati, da nisi sam. Ne vem, kaj ti bo prinesel jutri, zagotovo pa ne smeš izgubiti upanja. Si več kot diagnoza, več kot bolečina. Ti si TI – s svojimi mislimi, s svojo zgodbo, s svojim glasom, ki ima vrednost. In prav to je nekaj, česar ti nihče ne more vzeti. Tvoja moč se skriva v tvojem umu, tvoji volji, tvoji sposobnosti, da kljub vsemu najdeš tisto, kar te veseli, napolnjuje.

To, da si drugačen, ne pomeni, da si slabši. Življenje ni le ena pot, en način. Mogoče se ti zdi, da so vsa vrata zaprta, a jih je veliko, ki jih še nisi odprl. Prosim, ne ostajaj sam v tem. Poišči nekoga, s katerim bi se pogovoril – terapevta, psihologa, osebo, ki bi ti pomagala nositi to breme in iskati rešitve, ki so ti pisane na kožo. Obstajajo ljudje, ki razumejo, kaj pomeni živeti s telesnimi omejitvami, ki vedo, kako je, kadar svet deluje, kot da ne spadaš vanj. Oni so našli svojo pot in lahko ti pomagajo poiskati tvojo.

Vsak dan je priložnost za kaj novega, tudi če je to le trenutek, ko se počutiš malce lažje. Dovolj si upati!

Cvetka Sokolov
ZVEZDICA NA ODEJI

»Kaj pa, če bi narisala sestrico?« je vprašala Jasna.

Čutila sem, da so se mi ustnice kar same stisnile v tanko črto. Komaj zaznavno sem odkimala in še naprej strmela v smrček miške na sliki nad njeno glavo.

»Če boš spregovorila, ti bo lažje,« mi je prigovarjala Jasna.

Nočem spregovoriti. Hočem, da me vsi pustijo pri miru. Sploh pa ta Jasna.

»Ko se boš končno razjokala, ti bo odleglo,« je vztrajala Jasna. Ko bi vedela, da nič ne ve!

»K mami hočem,« sem rekla.

Jasna je vzdihnila in vstala od mize. »Pa drugič,« je rekla, preden je odprla vrata ordinacije. Drugič me več ne bo, sem pomislila.

Mami je z Danom v vozičku sedela v čakalnici. »Sta že gotovi?« se je začudila.

Jasna je skomignila. »Nima smisla,« je rekla. »Počakajmo, da se Mili odpre.« Vi kar čakajte.

Mami me je zaskrbljeno pogledala. »Jasna ti hoče dobro,« je rekla, »Zakaj nočeš, da ti pomaga?« Zato.

»Ne skrbite, gospa Kotar,« je spodbudno rekla Jasna. »Čas zaceli vse rane.« Nočem, da zaceli mojo rano, nočem!

Mami je na poti domov čebljala z Danom in se mu dobrikala. Kako se lahko smehlja, kako je lahko dovolila, da se njena rana celi, da se je zacelila? Nikoli več ne bi smela biti vesela!

»Mili, a misliš, da je meni lahko?« me je vprašala mami, ko smo prišli domov. »Ampak življenje gre naprej ...«

»Zate in za očija že mogoče,« sem za vzkljnila, »zame pa ne! Nikoli ne bom pozabila na Izi! Dan je ne bo nikoli nadomestil, nikoli!«

»Kaj pa govoriš?« se je zavzela mami. »Nihče od nas ne bo pozabil Izi. In seveda je Dan ne bo nikoli nadomestil. Nihče je ne more nadomestiti. Noben otrok, noben človek ne more nadomestiti drugega – Izi, tebe, Dana ... Vsak je dragocen in nenadomestljiv.«

Pred pogrebom je teta Ana rekla mami: »Kakšna sreča, da imata še Mili ...«

Mami je dvignila objokan obraz in se zaprepadeno zastrmela v teto Ano. Njene široko razprte oči so spraševale: Kako lahko sploh pomisliš na to, da lahko kdorkoli nadomesti našo ljubo Izi?!

Čeprav sem vedela, da ima prav, me je zbolelo. Koliko se bo praznina, ki ostaja za Izi, polastila mami, tudi tistega dela mami, ki bi moral biti moj? Bom zdaj, ko Izi ni več bolna, zdaj, ko je mrtva, še vedno večkrat prespala pri babici kot doma?

Ne, ne, to se ni zgodilo. A bilo je tako, kot da sem sama doma, čeprav je v spalnici hlipala mami. Mami. Mami, tukaj sem, sem ji šepetala skozi steno. Tudi v meni je prazna luknja. Tudi mene skeli v drobovju. Ko bi vsaj oči prihajal prej iz službe, da bi naju potolažil!

In potem sta pol leta po Izini smrti napovedala: »Dobili bomo dojenčka.« In smo ga. Dana. In se je mami spet začela smehljati.

Mami je ponovila: »Vsak otrok je dragocen in nenadomestljiv.« Za trenutek je pomolčala, nato pa nadaljevala: »To pa ne pomeni, da ...« Glas se ji je začel tresti, vendar v meni ni vzbudila sočutja, temveč jezo.

»Ja, pa pomeni!« sem rekla. »Nikoli več ne bi smela biti vesela, da veš!«

»Naš angelček na nebu, naša zvezdica,« je rekla mami s solzami v očeh, »bi si gotovo želela, da ...«

»Da bi se igrala z mano! Ja, to bi si želela!« sem jo prekinila. »Pa se ne more! Da bi spoznala najinega bratca! Pa ga ne more! Da bi šla drugo leto v šolo! Pa ne more! Ne more, ker je ni več!«

»Ne more, ne, ampak ...« je odvrnila mami.

»Zlagali ste se!« sem zavpila. »Izi ni nobena zvezdica na nebu! Nikoli se ne spusti k meni, da bi me potolažila. In kako bi bila lahko hkrati na nebu in za mavrico? Kako sploh prideš za mavrico? Ne moreš, ker tega kraja sploh ni!«

»To se pač tako reče,« je vzdihnila mami. »Kadar mislim na Izi, čisto zares čutim, da je ob meni.« S pogledom je ošinila Dana v vozičku. Mirno je spal, kot da ne bi njegova velika sestra pravkar na ves glas kričala.

Mami spet laže. Mrtva Izi ne more biti pri njej. Mrtve Izi ni več in je nikoli več ne bo. Čeprav ... Zvečer, ko k sebi stiskam njenega zajčka in mu šepetam, da jo tudi jaz pogrešam, tako zelo, da me vse boli, se mi res včasih zazdi, da se bo spustila k nama na posteljo in spregovorila.

»Glavo mi bo razneslo,« je vzdihnila mami in se podrgnila po čelu. »Malo bom zadremala. Če se Dan zbudi, me, prosim, takoj pokliči, boš?«

Prikimala sem. Ko je za seboj zaprla vrata spalnice, sem šla v svojo sobo. Narisala sem risbico, ki je ne bi nikoli pokazala Jasni – sebe, kako spim z Uškom v naročju, okno, polno zvezd, in zvezdico na moji odeji, ki razsvetljuje sobo, kot bi sredi noči posijalo sonce.

Nenadoma je Dan zajokal. Stekla sem k vozičku. Mami se gotovo še ni naspala. Zares ji lahko raznese glavo, če jo z Danom prehitro zbudiva.

Potresla sem voziček, ga zapeljala gor in dol po dnevni sobi in začela prigovarjati Danu: »Če ne boš več jokal, ti bom zapela najljubšo pesmico najine sestrice Izi.« In sem mu jo. Dan je utihnil in se z velikimi očmi zazrl vame. Ko je bilo pesmice konec, je pobrcal z nožicami in zagrulil. »No, prav,« sem rekla, »poslušaj še njeno drugo najljubšo pesmico.« Po tretji pesmici sem mu začela pripovedovati, kako lepo sva se imeli s sestrico Izi, dokler ni zbolela, in kako zelo jo pogrešam. Saj sva se tudi pričkali, a ko ti umre nekdo, ki ga imaš tako rad, kot imam jaz Izi, to sploh ni pomembno. »Če si bova to zelo želela in bova veliko mislila nanjo, naju bo mogoče kdaj obiskala ...« Sem se bratcu pravkar zlagala? Ne, pa ne ...

Hotela sem v sobo po risbico z zvezdico na odeji, da bi jo pokazala Danu, ko sem med vrati spalnice zagledala mami. Po licih so ji polzele solze, na obrazu pa ji je hkrati zaigral najlepši nasmeh na svetu. Stekla sem k njej. Razširila je roki in me ujela v objem.

In potem sva skupaj jokali in jokali in jokali.

Vinko Möderndorfer

ČAS BREZ ANGELOV

Babico je imel najraje.

Ko sta ostala sama, deda so pokopali, je bilo krasno. Z njim je hodila spat. Bil je še dan, ko sta legla. Deček jo je spraševal vse mogoče.

»Zakaj ptice pojejo? Zakaj kamni ne živijo? Zakaj zvečer vedno pride noč? Kdo ureja vse to?«

Babica pa se je sredi njegovih vprašanj obrnila k njemu, ga pogledala v oči in zaskrbljeno kot vsak večer ponovila eno in isto.

»Ne bom vedno s tabo. Morda samo še malo. Moraš biti pripravljen. Kmalu bom umrla. Tako kot dedek. Potem boš sam. A veš, kaj moraš narediti, ko bom umrla?«

»Ne, babi.«

»Ko bom umrla, se predvsem ne smeš prestrašiti. Razumeš?«

Deček malo pomisli ... Potem pogoltne slino in zašepeta.

»Razmem.«

Babica leži ob dečku, zdaj ima oči zaprte.

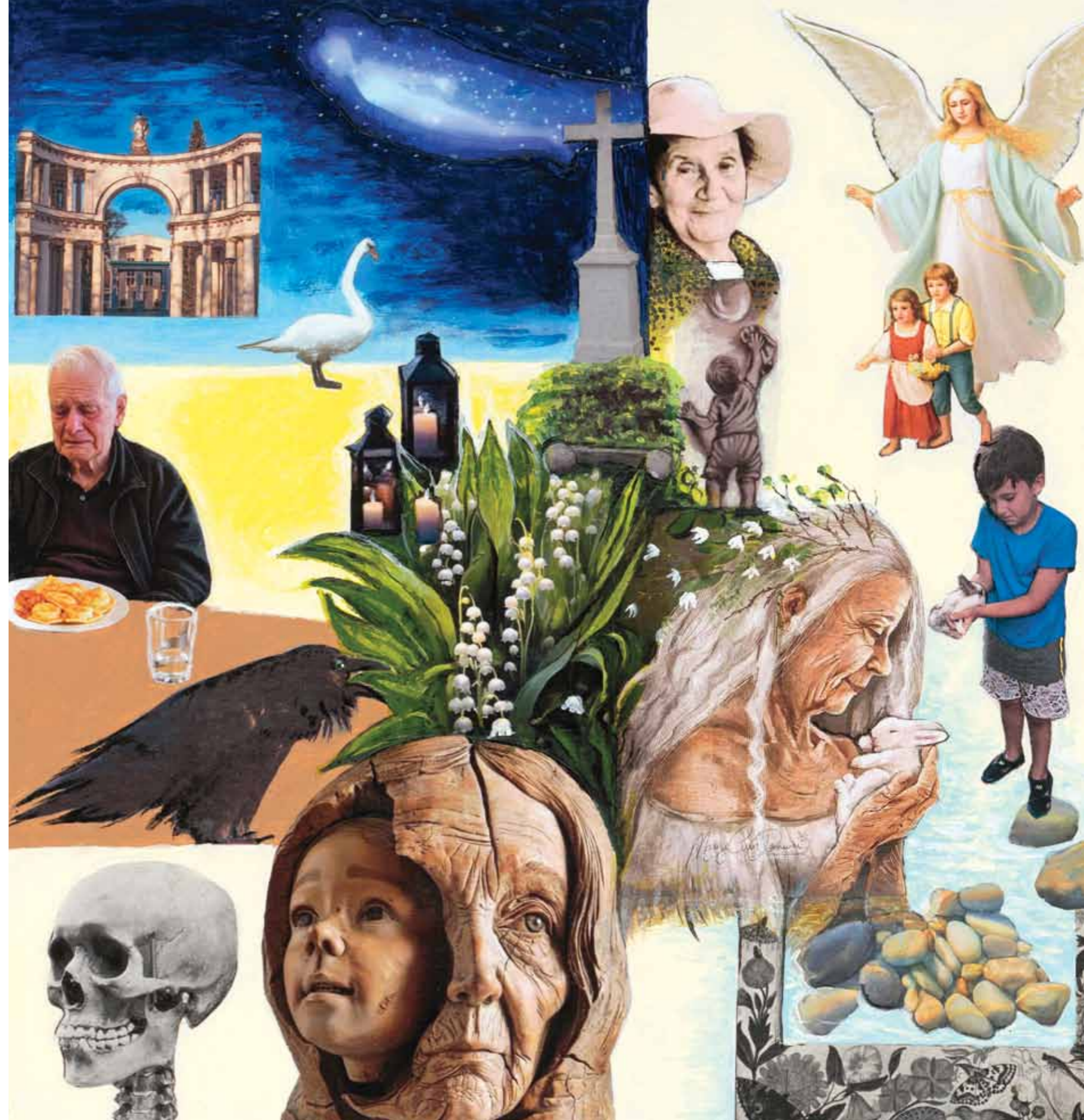
»Vedno pride trenutek, ko te nihče več ne čuva. Vedno pride tak čas. Čas brez angelov.«

»Ampak, babi, jaz sem še otrok!«

»Ko bom umrla, ne boš več otrok.«

Deček ne razume. Takšno govorjenje, ki se ponavlja večer za večerom, ga ne spravlja več v zadrego. Samo skomigne z rameni in se sprašuje naprej. Bolj zaradi enakomernega in toplega babičinega govorjenja, ki nanj vpliva blagodejno in pomirjajoče, kot pa zaradi babičinih odgovorov. Deček ve, da bo vse to, na kar ga babica pripravlja, nekoč res. Nekoč bo res odšla in on bo tisti hip odrasel.

»Ko bom umrla, se boš moral sam obleči. Glej, da se boš toplo oblekel, in ne smeš pozabiti na šal in kapo! Ko boš šel od doma, ne pozabi ugasniti luči in tudi ne pozabi zakleniti hiše. V predalu je listek z naslovom tvoje mame. Daj ga ljudem, ki stanujejo v tisti rumeni hiši na

koncu ceste. Nič naj ti ne bo nerodno. Sem jih že prosila, da ti pomagajo, če bo kdaj treba. No, to je vse ... In rad me imej ...»

To se je ponavljalo iz večera v večer. Babica se je bala zanj. Hotela ga je obvarovati pred svojo smrtjo. Hotela je, da se zanj, šestletnega dečka, svet ne bi ustavil, ko nje ne bo več.

Drugače so dnevi tekli mirno in veselo. Vsak dan sta odšla na pokopališče in vsak dan je babica pustila šopek rož na dedovem grobu. Deček pa je stal zadaj in ni vedel, ali naj ji pove, da je kriv za dedovo smrt. Da si je želel, da bi ded padel čez rob, da je vsakič zaprl oči, stisnil pesti in v sebi ponavljal: »Zato, ker me nimaš rad, pade v prepad!« Da, babi, jaz sem ga ubil.

Zvečer sta sedela v kuhinji in babica je dečku ocvrla bel kruh, pomočen v stepeno jajce. Zlato rumeno šnito pa je potresla s sladkorjem in jo položila na krožnik pred njim. Pila sta kakav in se smejala. To so bili najlepši večeri v dečkovem življenju. Samo včasih, kadar je babico zagrabila tista čudna slabost in je morala hitro položiti tabletko pod jezik, takrat je po navadi obnovila vso zgodbo svoje smrti. Panično ga je spraševala in deček je odgovarjal.

»Ko bom umrla, se toplo obleci. Boš? Pa ne pozabi zakleniti vrat. Veš, kje je listek z naslovom tvoje mame? Veš?«

Tistega večera je bila mirnejša kot po navadi. Zunaj je bilo še svetlo, ko sta legla. Takoj se je obrnila k steni, česar ni nikoli naredila, vedno je pred spanjem zapela svojo pravljичno lekcijo o svojem umiranju in o vseh obveznostih, ki dečka po njeni smrti kot odraslega človeka čakajo. Tisti večer pa nič. Ko ga je poljubila na čelo, so bile njene ustnice hladne. Roke, s katerimi ga je pogladila po laseh, pa mehke, preveč mehke, kot bi bile samo lupina dotika. Ležala sta nekaj časa in za oknom se je delal mrak. Vsake toliko časa je deček zadržal svoj dih, da bi slišal njenega. Dihala je. Enakomerno in tiho. Je zdaj pravi trenutek, se je spraševal. Naj ji zdaj povem svojo skrivnost? Spet je zadržal dih in prisluhnil njenemu.

»Babi, a spiš?«

Ni odgovorila. Pocukal jo je za komolec.

»A spiš?«

Zganila se je in zajamrala.

»Ne, še sem tu.«

»Veš, babi ... Dedka sem jaz ubil. Ni me imel rad, pa sem ga kar ubil.«

Spet tišina. Deček zre v strop, kjer se temni kvadrat svetlobe, ki se skozi okno riše čez

strop. Deček razmišlja: kar bo, pa bo! Če me ne bo imela več rada, me pa ne bo. Povedati sem ji moral. Da bo vedela, kako sem hudoben.

»Babi, me slišiš?!«

Babica molči. Deček se dvigne in se nasloni nanjo ter jo prek njene rame pogleda v obraz. Babica ima zaprte oči. Deček zadrži dih. Posluša. Babica diha enakomerno. Najbrž spi.

»Babi, a si me poslušala?«

Spet jo rahlo strese za ramena. Babica se vzdrami. Oči se s težavo odprejo. Komaj slišno dahne.

»Utrujena sem. Pusti me.«

»Si slišala, kaj sem ti povedal?« vrta vanjo deček.

»Sem, ja,« zajamra babica in oči se ji spet počasi in v drobnih trzljajih zapirajo, kot bi se svinčene veke borile z babičino silovito in notranjo željo: imeti odprte oči, še zreti v svet!

»Pa nisi nič jezna?«

»Ne.«

Komaj premakne ustnice in potem zdrsne v enakomerno in šibko dihanje, ki se počasi, a vztrajno, izgublja.

Deček je zadovoljno legel na bok poleg babice.

Zunaj se je stemnilo. Za svojim hrbtom je čutil babičin hrbet. Njen hrbet je varoval njegovega. Bilo mu je prijetno in varno. Povedal ji je, kar mu je ležalo na duši, in ona ni bila huda, sploh ni bila huda. Zadovoljen je deček zaprl oči. Nikogar se ni več bal, niti volkodlakov in strašnih razbojnikov z golimi in krvavimi noži, niti razpadlih obešencev, ki v svoje malhe tlačijo poredne otroke, niti pijancev, ki ponoči malim lažnivcem sedajo na pernice in jim iz ust gori živ ogenj. Ničesar ga ni bilo strah. Vse je bilo zunaj in za varno zaprtim oknom. Dečka pa je čuval njegov angel. Ležal je za njegovim hrbtom in ga čuval. Vse, kar je deček grdega storil, vse mu je odpustil. Ni ga imel manj rad, čeprav je vedel, da je deček včasih hudoben in lažniv škrat, ki se v mislih maščuje, ki je v mislih grd in slab.

Angeli so zato, da nas imajo radi tudi takrat, kadar jim, svojim najdražjim, populimo peruti in iz objestnosti iztaknemo oči. Angeli nas imajo radi takšne, kakršni smo ...

Zaspal je.

Prebudil se je.

Hitro. Sunkovito. Kot bi nekdo v glavi prižgal luč.

Bila je temna noč. Za dečkovim hrbtom je bilo mrzlo. Kot bi ležal ob kamnu. Tudi ko se je obrnil k babici in se je dotaknil, se je zganil kamen. Hladno. Mrtvo. Nobena stvar ni tako zelo mrtva, kot je mrtvo človeško telo.

»Na ... tudi njo sem ubil!« je skoraj na glas zajamral deček.

»Povedal sem ji, kaj sem storil z dedkom, pa je od žalosti kar umrla. Slab človek sem. Zelo slab človek.«

Deček je zaprl oči in poskušal zaspiti nazaj. Do jutra tako ne more storiti nič. Do jutra lahko samo še spi. Jutri pa bo nov dan. Jutri pa bo nov čas. Nov čas brez angelov.

Zjutraj se je zbudil. Še enkrat pogledal babico, ki je bila zdaj že popolnoma bela in hladna. Po rokah, vratu in obrazu pa so se ji spustili podolgovati rdečkasti madeži. S svojimi drobnimi prstki ji je deček dvignil veke. Babičina svetlo modra šarenica, ki se je zdaj potegnila čisto navzgor, skoraj pod čelo, je postajala vedno bolj motna in na robovih se je že delala belkasta prevleka. Deček je zlezal s postelje in z odejo previdno pokrival babico do vratu. Njeno obleko, ki je padla s stola, je lepo zložil ob vznožju postelje. Ni želel, da bi ljudje, ki bodo prišli, videli babičino obleko v neredu. Potem se je oblekel. Okrog vratu si je ovil šal in na glavo posadil kapo. Ugasnil je vse luči. Še enkrat vse pregledal. Potem je odprl vrata. Na pragu je postal in se ozrl proti priprtih vratom spalnice.

»Babi, jaz zdaj grem!«

Previdno je dvakrat zaklenil vrata za sabo. Ko pa je bil že skoraj na pol poti med vrtnimi vrati in cesto, se je ustavil. Ali ni nekaj pozabil? Vrnil se je. V predalu kuhinjske kredence je bil listek z naslovom njegove mame. Vzel ga je in si ga zatlačil v žep. Ko se je vračal po veži mimo spalnice, je za hip postal ob priprtih vratih. Zaprl je oči in stisnil pesti. Tako močno je zatisnil veke in prstke tako močno zaril v dlani, da ga je zbolelo ...

»Ko bom odprl oči, bo babi sedela na postelji, na široko zavezala in mi rekla: Dobro jutro!«

Pokukal je v sobo. Nič se ni zgodilo. Babi je še vedno ležala tam, pokrita do vratu. Po prstih je zapustil hišo in potrkal na prva vrata velike rumene stavbe, ki je stala na koncu ceste.

»Zdi se mi, da je babica umrla,« je rekel deček ljudem, ko so mu odprli vrata.

Liljana Jarh

OTROŠKA DUŠA

V vseh mestih in vaseh živijo otroci, ki nadvse uživajo, kadar poslušajo zgodbe. Pripovedi o čarobnih bitjih in dogodivščinah jim dajo občutek, da so neverjetne stvari mogoče. Ob tistih, v katerih na koncu dobro premaga zlo, se njihovo otroško srce pomiri, da zvečer lažje zaspijo in lepše sanjajo.

Jakob je že dolgo znal sam brati, a kljub temu mu je bilo ljubše, kadar mu je knjige prebiral njegova mama. Imela je prijeten glas in znala ga je spretno spreminjati. Njen glas je postal globok, kadar je v pravljici govoril ali copotal medved, sladko zapeljiv, če se je prilizovala lisica, in tanek, cvileč, kadar se je oglasila prestrašena miška.

Zaradi njenega branja je bil Jakobu pisani svet otroških knjig bližji in tudi bolj živ. Vsak večer se je veselil trenutka, ko bo mama sedla k njegovi postelji in začela brati. Takrat je z njenim glasom varno odpotoval v nenavadne kraje, med škrate in zmaje. K Obutemu mačku, pa najraje in zato največkrat k Piki, Anici in Tomažu.

Jakob je namreč rad poslušal tudi iste zgodbe, čeprav je mnoge znal že na pamet, in večkrat si je predstavljal, da je enako močan kot pravljичni junak ali čarovnik, ki lahko vse reši.

Branje je mama vedno sklenila tako, da je rekla: »Rada te imam.«

Odgovoril ji je: »Do veselja in nazaj osemkrat.«

Tě besede so bile njuna mala skrivnost, saj je Jakob vedel, da kadar številko osem narišeš leže, postane znak neskončno. Neskončno pa je več od vseh zvezd na nebu v najtemnejši noči. Že do veselja je daleč.

In veselilo ga je, če je mamo prehitel in prvi rekel: »Rad te imam.« Takrat je mama dodala: »Do veselja in nazaj osemkrat,« ter ga objela.

Pred nekaj dnevi pa je velik rešilni avtomobil pripeljal Jakobovo mamo iz bolnišnice, kjer je bila že večkrat na zdravljenju. Jakob je opazil, da je bila tokrat še bolj blede v obraz, utrujena in da je težko hodila. Od takrat leži doma v posebni bolniški postelji, veliko počiva,

pri vstajanju pa potrebuje pomoč ali hoduljo za oporo. Zaradi težke bolezni je postala drobna in slabotna. Ker so ji izpadli lasje, nosi ves čas na glavi ruto. Podobno sta zboleli tudi babica in mamina sestra, njegova teta Mija. Zdravniki jima niso mogli pomagati.

O tem Jakob ni hotel govoriti z nikomer. Niti s sorodniki. Postal je molčeč in zavračajoč, ob prihodu domov mame ni niti pozdravil. Le hitro je smuknil skozi vežo in se zaprl v svojo sobo. In ni je hotel obiskati, ko je bila v bolnišnici, čeprav si je želela, da bi ga vsaj videla. Ko so se sošolci in sošolke med odmorom igrali, se jim ni pridružil. Stal je ob strani, sam in čutil je potrebo po tem, da bi pobegnil ali postal neviden.

Mami je bilo zato težko, vendar je razumela, da je otroke strah bolezni in nemoči staršev. Razumela je, da bi se Jakob najraje skrivil pred vsem, kar ga skrbi in se mu zdi krivično. A svojega sinka je silno pogrešala. Žalostno je pogledovala k vratom in ko se je ob prihodu iz šole ponovno hotel izogniti sobi, kjer je ležala, mu je z nežnim glasom, kakor da ga kliče, rekla: »Rada te imam.«

Ustavil se je in molčal. V grlu ga je stiskalo, ko je mama ponovila: »Jakob, rada te imam.« Počasi je vstopil, se približal bolniški postelji in jo prijel za ponujeno roko. Vprašal je: »Do veselja in nazaj osemkrat?« Mama se je rahlo nasmehnila, ga pobožala po laseh in odgovorila: »Do veselja in nazaj osemkrat.«

Jakob je zlezal k mami na posteljo, ji povedal, kaj so se tisti dan učili v šoli in kako se zunaj prebujajo pomlad. Zvončki in žafrani cvetijo pred hišo. Potem je odprl knjigo in zanjo prebral svojo najljubšo zgodbo.

Slavica Remškar

PRAVA MAMA?

So vsi drugarčki napisali domačo nalogo? Vsi!

»Lahko se igrate v kotičkih, dokler ne pridejo po vas,« reče učiteljica Iza. Juhej! Hela in Jurij pohitita k legicam.

Včeraj popoldne sta začela graditi garažno hišo za svoje avtomobilčke.

V visoki stavbi z ovinkastim dovozom bo prostora za vse njune avtočke.

Pa tudi za avtočke drugih otrok. O, zaračunavala bosta parkirnino!

Učiteljica Iza je zadovoljna, ker se njeni otroci lepo igrajo: eni s kockami, drugi v kuhinjici, tretji gledajo slikanice ... Stopi na hodnik in tam klepeta s snažilko.

Pri odprtih vratih dobro sliši ropot padajočih kock in kričanje, a še preden se vrne v razred, jo vleče Mijica za krilo: »Učiteljica, pojdi noter! Zakaj je Hela jezna? Zakaj je Jurij žalosten?«

Učiteljica pohiti z Mijico v razred. Legice ležijo čez pol razreda. Garažne hiše ni več. Zdaj je žalostna Hela. Joka, skriva obraz. Jazen pa je Jurij. Tolče z nogo ob tla: »Kaj ji je? Pa kaj ji je, tej Heli, a je znorela? Nič ji nisem naredil. Ona je kar brcnila in podrla garažno hišo. Še pahnila me je in povlekla za lase!«

Hela ne odmakne rok z obraza, hlipa: »Si mi naredil, ja! Si mi! Grdo si mi naredil! Rekel si, da moja mamica ni moja čisto prava mamica, ker me ni rodila.«

Jurij se zadere: »To vsi vemo! Nisi ji podobna prav nič. Tvoja mamica ni prava, ona je bela in blond, ti si pa črna.«

Oglasi se Toni: »Moj ati ve, da je Hela posvojena, zato ni podobna ne mamici ne atiju.«

»Umirimo se, vsi!« prijazno reče učiteljica Iza in objame z eno roko žalostno in jezno Hela, z drugo roko žalostnega in jeznega Jurija. »Pridite, sedimo v krog. V naš krog za pogovarjanje.«

Ko se vsi posedejo po blazinah, se primejo za roke in nekaj trenutkov molčijo. Sliši se samo dihanje.

Potem učiteljica pove vsem otrokom, tudi Juriju, da je Helina mamica čisto prava mamica. Hele ni rodila. Posvojila jo je. Če otroka posvojiš, je enako lepo, kot če ga rodiš. Hela svetlo in ponosno pogleda Jurija. Pogleda Tonija. Vse sošolce in sošolke. Oni kimajo, rečejo, da ja, da ja, da ima tudi Hela čisto pravo mamico. Mijica tiho ponovi, sama zase, da bi se zapomnila: »Če otroka posvojiš, je enako lepo, kot če ga rodiš.«

STROKA O NESLIŠNEM

Na ulici vidim berača. Stric me pocuka za rokav in reče: Ne glej ga, Bog ga preizkuša.
Vidim pijanega moža, ki kriči na svojo ženo. Babica reče: Njegov greh ga bo dohitel.
Vidim otroka na televiziji, pri poročilih. Prekrit je s prahom, oči ima odprte, a ne diha več.
Rečem: Zakaj ga Bog ni rešil?
Oče odkima: Ne sprašuj tako. Njegove poti so skrivnostne.
Ampak ne morem nehati spraševati.
Če Bog vidi vse, zakaj ne naredi ničesar?
Gleda stran? Ali pa ... ga sploh ni?
Zvečer, ko se pokrijem z odejo, bi moral moliti.
Ampak tega ne storim. In prvič, odkar pomnim, se ne počutim krivega.

MIRA, MIRA – KILE ZBIRA

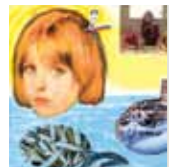
V času, ko otroke prepogosto vzgajajo elektronske naprave, so duševne stiske med mladimi vse pogostejše. Mira se poleg težav s čezmerno telesno maso sooča še z občutki manjvrednosti ter simptomi tesnobe in depresije. Njeno stisko dodatno poglobljata vrstniško nasilje in odsotnost podporne socialne mreže. Hrana tako pogosto postane njen glavni vir tolažbe, kar vodi v začarani krog čustvenega prehranjevanja. Ko tesnoba postane preglasna, jo Mira poskuša utišati s praskanjem po rokah in vratu, vendar ji to prinese le kratkotrajno čustveno olajšanje.

V zgodbi lahko opazimo element vzgojne nemoči staršev, ki v nenehnem hitenju od enega opravka k drugemu prezrejo Mirino stisko, razraščajočo iz dneva v dan.

A v Mirini zgodbi se zgodi preobrat – njeno duševno stisko prepozna strokovno osebje na šoli, kar vodi v vključitev v program za spremembo življenjskega sloga. V takih programih so otrokom in njihovim staršem na voljo strokovna pomoč zdravnikov, (kliničnih) psihologov, kineziologov, prehranskih svetovalcev in delovnih terapevtov, ki skupaj, multidisciplinarno, obravnavajo težave mladih s čezmerno telesno maso. Ti programi pogosto pomenijo prelomnico v zgodbah, ki bi se sicer lahko končale mnogo bolj tragično. Mladim in njihovim družinam ne ponujajo le priložnosti za spremembo življenjskega sloga, temveč tudi dragoceno socialno oporo vrstnikov, ki blagodejno vpliva na njihovo duševno zdravje.

Mira ob tem pridobi pomembno spoznanje – da so lahko njene šibkosti pravzaprav njena največja moč. Moč, za katero si osebno želim, da bi jo v sebi odkril prav vsak otrok.

Kaja Krajc

Mag. Kaja Krajc je psihologinja in edukantka vedenjsko-kognitivne terapije. Zaposlena je kot razvojno-raziskovalna sodelavka na Nacionalnem inštitutu za javno zdravje.

RAZVAJENČEK NIKO

Razvajenost pri otrocih je pojav, ki ga vse pogosteje srečujemo tako v šolah kot v ambulantah. O razvajenosti govorimo, kadar otrok dobi vse, kar si zaželi, a nič, kar zares potrebuje.

Z vidika klinične psihologije razvajenost ni le posledica »preveč materialnega«, ampak predvsem »premalo razvojnega«. Kadar otrok dobi vse, kar si zaželi, ne da bi v zameno razvijal ključne življenjske veščine (potrpežljivost, samoregulacijo, občutek odgovornosti, spoštovanje do drugih), ne dobi notranjega kompasa, ki ga usmeri v sobivanje z drugimi. Razvajenost nastane, če otroci nimajo priložnosti, da bi razvili odgovornost, spoštovanje do drugih, občutek za skupnost, ko so starši preveč popustljivi, ko je v vzgoji premalo mej in ko starši vselej ustrezajo vsakemu otrokovemu muhavemu zahtevku. Na ta način otrok ne razvije občutka za mejo med pravicami in dolžnostmi. Otrok, ki mu odrasli nenehno odstranjujejo vse ovire in ne dovolijo, da bi doživel tudi frustracijo, žalost ali napor, ne razvije ključnih življenjskih veščin. Odsotnost meja in pomanjkanje čustvene varnosti sta pogosta skrita mehanizma, ki vodita v neželjeno agresivno vedenje, prezir do drugih in težave pri navezovanju zdravih odnosov. Razvajen otrok pogosto ni srečen otrok, ampak otrok, ki ostaja ujet v zgodnji razvojni fazi.

Rešitev za razvajenost ni v strogosti, ampak v postavljanju jasnih, doslednih pravil in v tem, da otroku pokažemo, da odgovornost ni kazen, ampak del odraščanja. Razvajenost ni nekaj, s čimer bi se morali sprijazniti, ampak klic k temu, da odrasli otroke učimo samostojnosti, spoštovanja in sočutja. Le tako bodo znali živeti v skupnosti in ne bodo obremenjeni z lažno podobo lastne pomembnosti.

Kot je videti pri glavnem junaku pripovedi, se sprememba ni zgodila z jezo ali grožnjo, ampak z izkušnjo. Ko je primerjal svoje vedenje z vedenjem nekoga, ki je še bolj razvajen, je dojel, da noče postati tak.

Tanja Pristovnik

Tanja Pristovnik je univerzitetna klinična psihologinja, specialistka klinične psihologije, zaposlena na Kliniki za pediatrijo Univerzitetnega kliničnega centra Maribor. Pri svojem delu se osredotoča na delo z otroki, mladostniki in njihovimi družinami. Predava staršem in mladostnikom, sodeluje s sodišči pri odločanju glede varstva in stikov otrok ob razvezah, je mediatorica v zdravstvu ter svetovalka za prepoznavanje in preprečevanje mobinga.

RUMENA ODEJA Z RESAMI

Pripoved opisuje psihološke in socialne učinke nasilja v družini, pri čemer je v ospredju čustvena zloraba ter kaznovanje brez razumevanja otrokovega vedenja. Očetovo ravnanje odraža avtoritaren vzgojni slog, ki temelji na strahu, strogi disciplini in telesnem kaznovanju. Takšna vzgoja pogosto vodi v občutke sramu, strahu, tesnobe in zmanjšano samozavest pri otrocih. Neža, ki je bila radovedna in odprta do sveta, je bila zaradi očetovega odziva kaznovana za naravno vedenje, kar lahko vpliva na zatiranje spontanosti, slabšo samopodobo in razvoj travmatskih izkušenj.

Poleg tega pripoved opisuje pasivno vlogo matere, ki je sama žrtev nasilja (skrito v prikrivanju modric) in ki šele postopoma najde moč za spremembo. To prikazuje družinsko dinamiko nasilja, kjer je pogosto prisoten krog nasilja: žrtev se težko osvobodi zaradi občutkov nemoči, strahu in ekonomskih ter socialnih ovir. Klara, starejša sestra, prevzame zaščitniško vlogo, kar je tipičen pojav pri otrocih v nasilnem okolju.

Prelomni trenutek v zgodbi je odločitev matere za odhod, kar predstavlja proces opolnomočenja in prekinitev nasilnega vzorca. Ko žrtev (sama ali s pomočjo) okrepi občutek vrednosti in sposobnosti, najde vire moči za odhod in reorganizacijo. Nova družinska dinamika poudarja pomen pozitivne vzgoje, temelječe na spoštovanju, pogovoru in čustveni varnosti. S tem se otrokom omogoči zdrav čustveni razvoj, notranji občutek varnosti in oblikovanje zdravih odnosov v prihodnosti.

Tisti, ki povzročajo nasilje, ne znajo prepoznati in nadzorovati svojih čustev, ali pa ne poznajo nenasilnih načinov komunikacije. Večkrat se že v primarni družini naučijo, da je nasilje sprejemljiv način reševanja konfliktov. Prav tako je nasilje pogosto orodje za nadzor in povzročitelj z njim vzpostavi močnejši položaj. Težava je še večja, če družba spodbuja stereotipe o moškosti prek moči, nadzora in dominantnosti ali opravičuje nasilje. V takem okolju povzročitelji svojega vedenja ne vidijo kot problematičnega.

V nekaterih primerih imajo povzročitelji tudi težave, kot so zasvojenosti, nepredelana travma, ki vodi v izbruhe nasilja, ali osebnostne motnje. Pomembno je vedeti, da nasilje ni posledica trenutne slabe volje, temveč odraz dolgoročnih vzorcev razmišljanja, vedenja in doživljanja. Odgovornost za nasilje je vedno na povzročitelju.

Mojca Ojstrež Kogovšek

Mojca Ojstrež Kogovšek, dipl. soc. del., je zaposlena na *Socialni inšpekciji Inšpektorata za delo RS*. Pred tem je na centru za socialno delo sodelovala z družinami na področju varstva otrok in družin. Zdaj svoje znanje predaja strokovnim delavcem v socialnem varstvu, lastno znanje pa nadgrajuje v okviru *Inštituta za realitetno psihoterapijo*.

BESEDE, BESEDE, BESEDE

Primer deklice Vite kaže na surovo, žaljivo oziroma nasilno odzivanje staršev do nje, kar počne tudi njen starejši bratec, ki se tega uči od staršev, saj so starši otrokom vzor.

Vzroki za psihično nasilje so različni. Otroci ponavljajoče se odzive staršev ponotranji, kar pomeni, da se poistovetijo ne samo z izrečenim in storjenim, temveč s čustveno energijo pri odzivu. Če v ponavljajočih se odzivih ni toplote in pozornosti, naklonjenosti, razbremenjevanja in pojasnjevanja, ampak pogosto jeza, prezir, obtoževanje, sovražnost, nestrpnost, to otrok seveda doživi kot intimno izkušnjo, prežeto s strahom in sramom pred tem, da si, kar si. Otroci ni samo nezaželen in zavržen v tem, kar dela, temveč se poistovetijo s tem, da je pristnost, naravnost oziroma avtentičnost nekaj nedopustnega ter da so njegove potrebe nepomembne.

To sčasoma postane del otrokove osebnosti, del njegove identitete. Otroci v tej starosti ne zmore ločiti dejanj od osebnosti, marsičesa ne razume, zato ga je treba tega šele naučiti. Med razvojem spoznava, da njegove potrebe staršem niso na prvem mestu, zato razvije nadomestne (obrambne) strategije, da čustveno preživi zlasti v stresnih razmerah in v takih odnosih – bodisi začne ugajati drugim bodisi se nenehno upira, ali pa obupa in se zapre. Živi v prepričanju, da za bližnje ni nikoli dovolj dober. Temu sledijo njegova pričakovanja, zato ponotranjeno vzdušje o sebi, družini in drugih odnese s seboj v svet odnosov.

Seveda bo še naprej iskal bližino, toplino, sprejetost, vendar bo njegov način iskanja bližine spremenjen, »obrnjen na glavo«, vrstniki ga ne bodo razumeli in ga bodo zavračali. Tega pa je že vajen, zato bo tako vedenje nadaljeval in ga ponavljal, ker tiho upa in hrepeni, da ga bo kdo videl, uzrl in mu pomagal ozavestiti ranjeni del in ga nadomestiti z zdravim odzivanjem nase in na druge ter se tako osvoboditi občutkov nevrednosti, krivde, strahu in sramu, ki so ga nanj že davno prenesli starši.

Da je Vita v pripovedi doživela potrebno pozornost in skrb, so starši morali doživeti streznitev, ki je prišla z nesrečo. V resničnem življenju se to dogaja pogosto – otroci najprej z odklonskim vedenjem kažejo na stisko in notranji nemir, ki jih vodi, ne da bi razumeli sebe. Dokler otroku ne pomagamo, da to ozavesti in razume, spremembe na bolje niso verjetne, težavno vedenje se le stopnjuje, saj so obrambni mehanizmi nezavedni in zanj premočni. Tako se lahko kasneje v življenju zgodijo ne zgolj nesreče, temveč se razvijejo številna psihosomatska ali kronična obolenja.

Edin Duraković

Edin Duraković, univ. dipl. kulturolog ter zakonski in družinski terapevt, je zaposlen kot strokovni delavec CSD na področju težav v medosebnih odnosih.

TV-LIMONADA

Ljudje vstopamo v ljubezenske odnose v želji, da bi trajali za vedno. A življenje včasih prinese zasuke in izzive, ki jih nismo načrtovali. Eden takih je prekinitev partnerskega odnosa oziroma ločitev, ki se lahko zgodi iz različnih razlogov – eden ali oba partnerja spoznata koga drugega, lahko se odtujita, ali pa težko skupaj spoprimega z določenimi stresnimi situacijami v družini, in tako naprej. Ločitev prinaša po eni strani zelo neotipljive izgube (npr. izguba načrtovane prihodnosti, sanje o tem, kaj bi lahko bilo, občutek navezanosti in povezanosti), po drugi strani pa so nekatere izgube zelo izrazite (npr. spremenjeno finančno stanje, izguba stanovanja). Proces je običajno boleč za oba partnerja, ne glede na to, kdo je ločitev želel ali predlagal ali zakaj je do tega prišlo.

Situacija je še dodatno težka oziroma boleča, če imata partnerja skupaj otroke. Žal se lahko zgodi, da sta partnerja povsem preplavljena s svojo bolečino in čustvi ter ob tem ne zmoreta situacije primerno skomunicirati z otroki, zato so nenamenoma prezrti. A vendar se tako kot partnerja, ki se ločujeta, tudi otroci srečujejo s svojo bolečino, strahovi, dvomi pred negotovostjo situacije, ki se nakazuje. Prevprašujejo se o tem, kako in pri kom bodo živeli, kako bo odslej izgledala družinska rutina, prazniki, počitnice, spremenjeni vsakdan ... in si vse skupaj poskusijo razložiti na svoj otroški način.

Pomembno je, da s temi vprašanji in strahovi ne ostanejo sami, ampak da se z otroki odkrito pogovorimo, jim primerno razložimo, kaj se dogaja, predvsem pa, da jim omogočimo, da izrazijo tisto, kar jih v zvezi s tem skrbi, in da vprašajo, kar jih zanima. Čeprav se včasih partnerja tolažita s tem, da mogoče otroci stvari ne opazijo, jih. Otroci so kot lakmusov papir, opazijo in občutijo tudi stvari, za katere odrasli mislimo, da jih ne.

Ločitev je zagotovo težek pretres v družinski dinamiki, vendar ni nujno, da otroka negativno zaznamuje do konca življenja. Ločitev, če je izpeljana primerno in spoštljivo med partnerjema (brez obtoževanja in medsebojnega nagajanja), je lahko priložnost za nov začetek za vse. Ne nazadnje je za otroka bolje, če ima dva starša, ki sta zadovoljna, pa čeprav vsak zase, kot če ima dva starša, ki sta nesrečna, vendar skupaj.

Saška Roškar

Doc. dr. Saška Roškar je psihologinja, zaposlena na Nacionalnem inštitutu za javno zdravje. Ukvarja se s preventivo duševnih motenj, predvsem pa jo zanimajo javnozdravstveni pristopi preprečevanja samomorilnosti. Je vodja programskega odbora za preprečevanje samomora, ki deluje v okviru Resolucije nacionalnega programa za duševno zdravje. Avtorica številnih znanstvenih in strokovnih razprav ter sourednica monografije *Samomor v Sloveniji in svetu*.

USPEH

Zgodba o osnovnošolcu Andreju bralce nagovarja na različne načine.

Odrasle predvsem kot starše. Spominja in opominja nas, kako pomembne so za otroke naše besede, odzivi in pogledi. Otrok namreč nase gleda najprej z našimi očmi. Naši odzivi so prvi gradniki njegove samopodobe in z našimi pohvalami in kritikami se povečuje in zmanjšuje njegova vrednost. Izjava »Ob pohvalah se je ves razcvetel« skoraj ne bi mogla biti bolj povedna. Morda pa ob besedi pohvala nam staršem manjka le še kakšen pridevnik. Prave pohvale so namreč *realne, iskrene* in *dobro odmerjene*.

Zgodba nas nagovarja tudi kot bližnje, sosede, učitelje, trenerje, ki imamo možnost in moč opaziti otroka v stiski. K njemu pristopiti, ga pogledati »s svetlimi očmi, polnimi razumevanja«, mu ponuditi uho, podporo, usmeritev k ustrezni pomoči.

Navsezadnje nas odrasle nagovarja kot člane skupnosti. Skupnosti, ki narekuje vzdušje in ustvarja okolje. Ki namesto tekmovalnosti in poudarjanja dosežkov lahko prepozna, spodbuja in pohvali trud, ki ga otrok vlaga v to, kar dela.

Nagovarja pa tudi vse male Andreje, ki hočejo oziroma se trudijo biti popolni in vedno prvi. Opozarja, da niso pomembne samo zmage, petice in uspeh. Da se razcvetimo lahko ob tem, ko delamo nekaj, kar nam je všeč, pa čeprav v tem nismo najboljši, ob ljudeh, ki jih imamo radi, ob dejanjih, ki jih storimo za druge ...

In da se, če se znajdemo v stiski, lahko in moramo obrniti po pomoč in podporo.

Alenka Tančič Grum

Mag. Alenka Tančič Grum, univ. dipl. psihologinja, zaposlena na Nacionalnem inštitutu za javno zdravje. Ukvarja se z vsebinami duševnega zdravja in preventive duševnih motenj (predvsem depresije, stresa in psihološke prve pomoči). Sodeluje tudi pri oblikovanju programov na področju duševnega zdravja v centrih za krepitev zdravja oziroma zdravstvenovzgojnih centrih po zdravstvenih domovih.

NESKONČNI SVET SPLETA IN NJEGOVE PASTI

Ina je digitalna domorodka, ena od otrok, ki so se rodili v svet nenehne povezanosti. V svet, kjer je tablica postala varuška, telefon tolažnik, internet pa učitelj, zabavljač in prijatelj. Njena zgodba ni izjema, ampak postaja vse pogostejša realnost.

Inina zgodba je značilen primer problematične uporabe digitalnih naprav. V njej prepoznamo pogoste znake take rabe: moten ritem spanja, utrujenost, iskanje zunanjih potrditev prek sporočil, izpostavljenost varnostnim tveganjem, težave pri ločevanju med resničnim in virtualnim svetom. Ti znaki niso posledica otrokove šibkosti, ampak pomanjkanja znanj, ki bi mu omogočila varno in uravnoteženo uporabo digitalnega sveta.

Digitalna pismenost pomeni več kot le znati uporabljati digitalne naprave in krmariti po spletu. Pomeni znati presoјati informacije, varovati svojo zasebnost, spoštovati druge in prepoznavati tveganja. Je kombinacija tehničnih, socialnih, čustvenih in etičnih znanj, brez katerih otrok v digitalnem svetu ostaja ranljiv. A otrok teh veščin ne pridobi sam.

Mladostnik, ki ponoči komunicira z neznancem in zjutraj zaspan strmi v budilko, potrebuje nekoga, ki mu ponudi kompas. Odrasli moramo biti ta kompas. Ne tako, da mu ob neprimernem vedenju zgolj odvzamemo naprave, temveč tako, da skupaj z njim raziskujemo različne vidike digitalnega sveta, se pogovarjamo in preverjamo, kako se ob vsem tem počuti. Kadar otrok čuti, da ga slišimo brez obsojanja, bo sam povedal, kaj se dogaja. Splet sam po sebi ni nevaren; nevarno je, ko se otrok v njem znajde sam, brez znanja in podpore.

Pomembno je, da otroke in mladostnike že od prvega stika z digitalnimi napravami naprej spodbujamo k zmerni, odgovorni, uravnoteženi in varni uporabi. Orodja, kot je igra petka, jim lahko pomagajo prepoznavati meje in graditi zavedanje, da imajo pravico reči ne, se umakniti, vprašati in zaščititi sebe.

Špela Selak

Doc. dr. Špela Selak je psihologinja, komunikologinja in vodja programskega odbora za nekemične zasvojenosti v okviru Programa *Mira* na Nacionalnem inštitutu za javno zdravje. Ukvarja se z razvojno-raziskovalnim delom na področju nekaterih zasvojenosti, še posebej pa s preučevanjem vedenj in trendov v digitalnem okolju ter vplivov digitalnih tehnologij na duševno zdravje njihovih uporabnikov v različnih starostnih obdobjih.

VELIKE PASJE OČI

Vsak človek je najprej otrok. Družina je nekaj časa edini svet, ki ga pozna. Tam se nauči prvih besed, poimenovati barve in oblike, štetja do deset, kako stvari in odnosi delujejo ... Še preden zna govoriti, ve, kakšne volje sta mamica in očka ter kaj to pomeni zanj. V družini dobi občutek lastne vrednosti, ali se lahko zanese na druge, ali je svet varen, nauči se spopadanja s težavami in konflikti: s pogovorom, ignoriranjem ali z nasiljem. Nauči se, kaj pomeni biti ženska in kaj moški. Začuti, kako je biti brezpogojno ljubljen in sprejet – ali pa ne. Vse to je otrokova resnica, njegova normalnost.

Tako vsak od nas odraste s svojo edinstveno popotnico. V odnose, ki jih tkemo z drugimi, v družine, ki jih ustvarjamo, vstopamo z znanjem, izkušnjami, občutkom (ne)varnosti, prepričanji, ranami, ki smo jih pridobili v svoji družini. Potreba po sprejetosti, ljubezni in razumevanju je bistvena tako za otroka kot tudi za odraslega. Če je ne izpolni družina, jo obupano iščemo drugje ... Zato se neredko zgodi, da manipulacijo zamenjamo za naklonjenost in skrb – kot v pripovedi deklica in njena »učiteljica« mama. Modre tablete so kot obliž na rano, ki pomagajo hitro, a ne za dolgo. Človek z globoko rano potrebuje zdravnika, ki bo rano očistil in pozdravil.

Težko damo svojim otrokom tisto, česar sami ne poznamo, zato se vzorci prenašajo iz generacije v generacijo. Vendar ni nujno tako – lahko se odločimo, da s pomočjo bližnjih ali strokovnjakov spremenimo tiste dele sebe, ki ne le da nam ne služijo več, ampak so nas začeli celo ovirati. Zato so na centrih za socialno delo prostovoljno in brezplačno vsem na voljo različne oblike svetovanja.

Z odločitvijo za spremembe ne bomo naredili nekaj dobrega le zase, ampak tudi za ljudi, ki so nam pomembni. Še posebej za otroke. In oči vseh bodo polne topline in pristnih čustev.

Sabina Košir

Sabina Košir, univ. dipl. socialna delavka, zaposlena na CSD na področju zaščite ogroženih otrok in nasilja v družini. Od leta 2024 je del Mobilne strokovne službe CSD Osrednja Slovenija – vzhod.

NOČ

Mnogo mladih doživlja večkratne in kronične travme, kot so trpinčenje, družinsko, medvrstniško ali spolno nasilje in podobno. Spolna zloraba otrok ni zgolj osebna tragedija – je družbena rana, ki se velikokrat dogaja v tišini, varnosti doma, za zaprtimi vrati. Le redko se zgodi nenadoma ali na odprtem. Pogosteje je tiha, ponavljajoča se, zavita v dinamiko sramu, manipulacije, moči in nemoči. In najpogosteje se zgodi tam, kjer bi moral biti otrok najbolj varen – v lastnem domu.

Zlorabe se ne dogajajo zato, ker so otroci šibki ali ker niso dovolj »previdni«. Zlorabe se zgodijo, ker odrasli izrabijo otrokovo zaupanje, nevednost in odvisnost. Otroci pogosto v to niso prisiljeni z nasiljem, ampak s tišino, sramom, grožnjami, darili, z manipulacijo. Otrok o zlorabi pogosto molči, ker se boji kazni, razpada družine ali ker misli, da mu ne bo nihče verjel. Lahko se začne umikati, postane tih, učni uspeh se poslabša, pojavijo se nočne more, težave z zbranostjo.

Pomembno pa je razumeti, da ni enega vedenja, ki bi razkrilo zlorabo – vsak otrok jo predeluje drugače. Naša odgovornost kot odraslih je, da ne čakamo na jasne besede (saj otrok pogosto ne pozna pravih besed, s katerimi bi to opisal), ampak da smo pozorni na spremembe, ki jih ne znamo pojasniti z vsakdanjimi razlogi. Zloraba pušča sledove, ki niso vedno vidni na telesu, a so globoko vtisnjeni v otrokov pogled in držo. Spolna zloraba ni stvar preteklosti. Lahko se dogaja kjerkoli – tudi tam, kjer je vse videti normalno. Tudi v vaši ulici ali v razredu, ki ga obiskuje vaš otrok.

Avtorica je napisala pripoved o pogumu in odločnosti, da se začneš reševati. Naj bo ta pripoved spodbuda, da opažamo, da vprašamo, da verjamemo in da, kadar lahko, pomagamo prižgati luč.

Tanja Pristovnik

Tanja Pristovnik je univerzitetna klinična psihologinja, specialistka klinične psihologije, zaposlena na *Kliniki za pediatrijo Univerzitetnega kliničnega centra Maribor*. Pri svojem delu se osredotoča na delo z otroki, mladostniki in njihovimi družinami. Predava staršem in mladostnikom, sodeluje s sodišči pri odločanju glede varstva in stikov otrok ob razvezah, je mediatorica v zdravstvu in svetovalka za prepoznavanje in preprečevanje mobinga.

NEŽNO SRCE

Pripoved predstavi čustveno stisko Nina, ki se sooča z izkušnjo razpada družine – mama odide, oče ostane z jezo, ki jo Nin zazna, in ostane sam s svojo bolečino. Starša bi morala prva opaziti in potolažiti, vendar se ukvarjata s seboj. Tako povsem prezreta Ninove potrebe po ljubljenosti, sprejetosti in psihološki varnosti.

Nin si zgradi svoj svet, zbeži iz realnosti in se umakne v svojo notranjost, ponotranji pa tudi svojo stisko – v tem svojem svetu ima idealna starša. V namišljenem odnosu je viden, slišan, ljubljen in sprejet. K odmiku mu pomagajo temačne igrice, ki na nezavedni ravni samo krepijo njegovo stresno doživljanje ter ga socialno izolirajo, saj svoje socialne potrebe zadovolji v virtualnem svetu.

Ninovo ponotranjanje čustvene stiske ga z begom v notranjost in izolacijo od vrstnikov odmakne tudi od povezanosti njegovih sošolcev in sošolk, ki ga ne sprejmejo v svoj krog druženja. In doživi ponovno zavrnitev.

Nina zavrne tudi njegova simpatija, ki ji napiše pismo in z njim postane tarča posmeha. Mladi se premalokrat zavedajo, da sta posmehovanje in obrekovanje oblika psihičnega nasilja, ki močno prizadenejo tistega, iz katerega se norčujejo.

Ninu se je tako v kratkem času zgodilo mnogo življenjskih situacij, ki so vplivale na njegovo notranje doživljanje sebe in posegle v neustrezno oblikovanje lastne identitete oziroma samopodobe. Tako se je močno poglobila duševna bolečina, ki se je sprostila v trenutku, ko je zarezal z britvico.

V pripovedi se pojavi Ninova prijateljica Sonja, ki je v njegovi osebnosti zmogla prepoznati dobro in verjeti v tisti dobri del, ki ga ima vsak, ter ga nagovoriti, da si je dovolil poiskati pomoč.

Vsak od nas v svojem življenju potrebuje osebo, ki nas zmore videti, sprejeti in objeti v naši resničnosti takšne, kot smo. Po tem nezavedno hrepenimo. Tisti, ki nas sprejme v naši resničnosti, nas nauči zaupanja vase in utrdi prepričanje, da so čustvene stiske in posledično vedenja trenutni odzivi, ki lahko predstavljajo le obramben odziv na težo življenjske situacije.

Z razgrajevanjem stiske in ustrezno strokovno pomočjo pa se pokaže pot k ozaveščanju lastnih čustvenih stanj in vedenja ter k učenju uravnavanja, da se preprečijo ponovne oblike samopoškodovanja.

Polonca Teršek

Prof. Polonca Teršek je po poklicu defektologinja in psihoterapevtka po pristopu logoterapije in eksistencialne analize po Viktorju E. Franklu, z dolgoletnimi izkušnjami na področju razvez in razpadov družin, svetovanja družinam, otrokom in mladostnikom ter posameznikom v stiski. Zaposlena je na *Centru za socialno delo Celje*.

ORFEJEVA ŠKATLICA

Avtorica pripovedi predstavi razred, v katerem je tudi slepa deklica Maja. Najprej je nobena delovna skupina ne želi sprejeti, a po nekaj njenih domislicah jo pohvalijo za prispevek k skupnemu delu.

Ljudje, ki odstopajo od drugih v skupini, so najprej deležni precejšnje previdnosti – zavračanja. To pa se lahko spremeni, če drugačnež pokaže pripravljenost k reševanju skupnih problemov ali nalog. Vendarle je za tako konstruktivno vključevanje potrebna velika mera dobrega občutka lastne vrednosti. Ta občutek dobimo iz najožjega socialnega kroga, sprva v družini, nato pa v šoli od učiteljev, kasneje še od vrstnikov. Kaže, da je bila Maja deležna dobre vzgoje (prilagojenih zahtev in spodbud, naj prevzema naloge, ki jih zmore, nato pa pohval, če je bilo delo dobro opravljeno).

V šestem razredu je vloga učitelja še zelo pomembna, tako da bi učiteljica lahko preprečila Majino razočaranje ob izoliranju, kasneje pa je dobro pohvalila razred in Majo. Iz zgodbe lahko ugibamo, da je sošolka razmeroma nova, ali pa je pred kratkim oslepela, saj sošolci še niso ugotovili, da bi jo bilo dobro imeti v svoji skupini zaradi nenavadnih, a dobrih domislic. Da smo sprejeli osebo, ki se razlikuje od nas, se pokaže, ko od nje zahtevamo doprinos k skupnemu prizadevanju (morda prilagojen ali drugačen). Le prenašanje in usmiljenje še ne pomenita vključevanja.

Matej Žnuderl

Matej Žnuderl, univ. dipl. psiholog, ima dolgoletne izkušnje pri *Vzgojni posvetovalnici* v okviru *CSD Celje* ter je zakonski, predzakonski in družinski svetovalec in mediator, predsednik *Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije*.

KAKO JE MOJCA UKROTILA STRAH

Med nami so drugačni otroci, drugačni ljudje. Z učeno besedo jim rečemo nevrrozlični. Svet dojemajo na svoj način, svojstveno razmišljajo in čustvujejo. Zato se težko povežejo in poistovetijo s svojimi vrstniki. Med njimi obstajajo kot nekakšni osamelci, ki nikomur ne pripadajo. Čedalje več jih je. Mojca je na srečo našla razumevanje v svoji družini, mnogi med njimi tega nimajo. Njihova žalost in strah sta zato še večja.

Ljudje smo preživeli kot socialna bitja. Tako smo bili močnejši in trdovratnejši. V zadnjih letih se ta nevidna povezanost med nami nevarno trga in razpada. Mojca in njej podobni otroci so znanilci tega procesa. Pohitreno in stresno življenje jih naplavlja na površje. V svetu, kjer je v ospredju tekmovalnost, se ne znajdejo. Ostajajo izven. Zakaj se jih nevrotipični otroci in tudi odrasli tako otrešajo? Zakaj jih žalijo in se celo fizično spravljajo nanje? Več razlogov je, med njimi tudi strah. Strah je na obeh straneh. Česar ne poznamo in ne razumemo, se bojimo, zato želimo čim dlje stran. Boj za obstanek v socialnem svetu je krut. Zdi se, da lahko preživimo kot posamezniki, a žal dolgoročno ni tako. Žalost in strah postajata prevelika.

Nevrozlični ljudje so res šibkejši v sporočanju in povezovanju z drugimi, so pa lahko zelo močni na drugih področjih. Tudi Mojca. Veliko ve. Nekateri so izvrstni umetniki ali znanstveniki. Vsa ta raznoterost jih dela čudovite in zaradi njih smo vsi boljši. Mojca je našla zatočišče pred vsakodnevnimi čustvenimi viharji v knjigah in razumevajočem človeku. Želim si upati, da je za vsakega posebnega nekaj in nekdo, ki mu ponudi priznanje in spoštovanje. Ki ga objame in pove, da je zaželen.

Marta Macedoni Lukšič

Doc. dr. Marta Macedoni Lukšič, dr. med., specialistka pediatrije, je vodilna strokovnjakinja za področje avtizma v Sloveniji. Zaposlena je na *Inštitutu za avtizem Ljubljana*. Skupaj s sodelavci je razvila in vodila zdravstveni program za celostno obravnavo otrok in mladostnikov s to razvojno motnjo v okviru *Kliničnega oddelka za otroško in razvojno nevrologijo na Pediatrični kliniki v Ljubljani*.

TETRAPLEGIK TETRAPLEGIKU

Benjamin je človek, poln optimizma, upanja in vere. Kljub hudi tragediji, ki ga je doletela, je ohranil moč, da se je soočil z diagnozo in življenje sprejel takšno, kot mu ga je namenila usoda.

Kljub drugačnosti si je odprl mnogo vrat, spoznal nove ljudi, nove priložnosti in nova spoznanja. Že v svoji zgodbi je nakazal, da je sprejel svojo telesno omejitev, in podal smernice, kako se soočiti s problemom, kako z njim živeti ter kako iz nastale situacije črpati moč, voljo in upanje.

Drugačnost ni ovira, temveč izziv. Mi smo tisti, ki ustvarjamo družbo, in pomembno je, da spoznamo, da se da živeti tudi s telesnimi omejitvami, sicer na drugačen, vendar hkrati edinstven način. Trenutno nas spremljajo jumbo plakati, kjer piše »Vidim človeka in ne invalidnosti«. In prav te besede naj nam odprejo obzorja v življenje invalidnosti. Velikokrat nas namreč lastni predsodki in neznanje omejitja, da ne vidimo bistva.

»Vsak človek je zase svet, čuden, svetel in lep, kot zvezda na nebu,« je svojčas zapisal pesnik Tone Pavček.

Natalija Kirbiš

Prof. Natalija Kirbiš je zaposlena na *Srednji zdravstveni in kozmetični šoli Maribor* kot učiteljica strokovnoteoretičnih predmetov in prakse na *Oddelku za psihiatrijo UKC Maribor*.

ZVEZDICA NA ODEJI

Žalovanje po smrti bližnjega je eden izmed najtežjih čustvenih procesov, s katerim se slej ko prej sreča vsak izmed nas.

Žalovanje lahko spremljajo različna čustva, ki se pojavljajo glede na to, koliko časa je minilo od smrti bližnje osebe, in tudi glede na to, zakaj je oseba umrla. Žalovanje je izredno individualen proces, ki ima toliko oblik in obrazov, kot je žalujočih oseb. Vsak žaluje na svoj način in s svojim tempom. Nekateri veliko jočejo, ker jim to prinaša olajšanje. Spet drugi sploh ne jočejo ali malo in se mogoče celo zdi, da se življenje zanje nadaljuje, kot da se ni nič zgodilo. Vendar to ne pomeni, da jim ni težko, z bolečino se pač spoprijemajo na svoj način.

Kadar umre bližnji, je vedno težko. Še posebno težko pa je, kadar umre otrok. Starši, stari starši, sorojenci, vsak izgubo doživlja s svojega zornega kota in vloge. Starši, čeprav jim je zelo težko, se zavedajo, da morajo življenje nadaljevati zaradi otrok, ki so jim še ostali. Njihovo nadaljevanje, ki včasih ne vključuje prevelike čustvenosti (ne zato, ker jim ne bi bilo težko, ampak zato, ker je tako varneje, da jih čustva ne preplavijo in spodnesejo), si okolica, predvsem pa otroci, lahko razlagajo kot brezbriznost. To lahko v njih vzbudi občutke jeze in zavračanja.

Otroci na splošno žalujejo in se z izgubo spoprijemajo po svoje. Včasih se zgodi, da okolica v želji, da bi otroke zaščitila pred bolečino, nekatere informacije zamolči ali jih olepša. Vendar je bolečina del življenja in otrok ne moremo povsem zaščititi pred tem. Otroci čutijo, da se dogaja nekaj resnega, težkega, zato je vselej bolje, da o informacijah, tudi bolečih, komuniciramo jasno in tako, kot je. Seveda ob tem upoštevamo starost, razvojne in osebnostne značilnosti otroka. Nič ni narobe, če nimamo odgovorov na vsa vprašanja in rečemo »Ne vem«. Pomembno je, da otrokom omogočimo, da izrazijo vsa svoja čustva, vključno z jezo, da smo sprejemljivi do njihovega načina žalovanja in odprti za pogovor o smrti, predvsem pa, da jim omogočimo dovolj časa, da se z izgubo spoprimejo. Nekateri otroci želijo o tem govoriti takoj, drugi potrebujejo več časa. Občutek, da lahko čustva izražamo skupaj, predvsem žalost in jok, velikokrat prinese olajšanje.

Čas ne celi vseh ran, zagotovo pa nas nauči z njimi živeti.

Saška Roškar

Doc. dr. Saška Roškar je psihologinja, zaposlena na *Nacionalnem inštitutu za javno zdravje*. Ukvarja se s preventivo duševnih motenj, predvsem pa jo zanimajo javnozdravstveni pristopi preprečevanja samomorilnosti. Je vodja programskega odbora za preprečevanje samomora, ki deluje v okviru *Resolucije nacionalnega programa za duševno zdravje*. Avtorica številnih znanstvenih in strokovnih razprav ter sourednica monografije *Samomor v Sloveniji in svetu*.

ČAS BREZ ANGELOV

Čas brez angelov je pripoved o dečku, ki se sooča z izgubo svoje babice – najbližje odrasle osebe, ki mu nudi varnost, toplino in brezpogojno ljubezen. Njuno sobivanje je tiho in domače, dokler babica ne začne dečka večer za večerom pripravljati na svoj odhod. A kako pripraviti otroka na smrt ljubljene osebe – na dogodek, ki presega njegovo razumevanje in pretresa temelje njegovega sveta? Je to sploh mogoče?

Zgodba razgrne eno najtišjih in najglobljih otroških doživljanj ob smrti bližnjega – občutek krivde. Otroci še ne razumejo povsem pomena smrti, a zaznavajo vsako spremembo, vsako razpoko v svojem varnem svetu. Deček verjame, da je s svojimi jeznimi mislimi povzročil dedkovo smrt in da je odgovoren tudi za smrt babice.

Takšno doživljanje je pri otrocih pogosto. Svet razlagajo skozi čustva in domišljijo, predvsem v povezavi s sabo – kot da se vse dogaja zaradi njih. Občutke in izkušnje, ki jih ne morejo ali smejo izraziti, začnejo skrivati vase. Tam rastejo in bolijo še dolgo po tem, ko jih odrasli ne opazijo več.

Če stisk nihče ne prepozna in jim ne pomaga nositi te notranje teže, lahko postanejo globoke in tihe spremljevalke otroštva – ter pozneje odnosov v odraslosti. Zato je pomembno, da odrasli otrokova čustva prepoznamo, jih priznamo, ne presojamo. Otrok ne potrebuje popolne razlage, ampak občutek varnosti, sprejetosti in bližine.

Prav to mu skuša ponuditi babica. S preprostimi dejanji in toplino ga pripravlja na življenje brez nje. Njeni napotki za življenje niso le praktična navodila, temveč izraz skrbi, zaupanja in ljubezni – sporočilo, da verjame vanj in da bo zmožni poskrbeti zase.

Ko babica odide, deček ostane sam z vsem, kar ni bilo izrečeno. A prav ta odnos, poln nežnosti, postane njegov notranji temelj – vir notranje moči, ki mu omogoča, da kljub izgubi čuti, da ni zares sam.

Ljubeč odnos, ki ostane v otroku kot tiha sled, postane izkušnja, ki mu pomaga preoblikovati bolečino v razumevanje, ranljivost v moč povezanosti in izgubo v zorjenje. Tako lahko nadaljuje pot, ki jo mora prehoditi sam. Tudi v času brez angelov.

Hermina Zlobko

Hermina Zlobko, univ. dipl. soc. del., specializantka sistemske psihoterapije, brainspotting in EFT terapevtka. Deluje v *Zavodu Pamina*, ambulanti za duševno zdravje, v Mariboru in Ljubljani, kjer soustvarja in razvija interdisciplinarni model obravnave, ki povezuje sistemske, nevrobiološke in psihosocialne pristope.

OTROŠKA DUŠA

Zgodba nežno in rahločutno prikazuje notranji svet otroka, ki se sooča s težko boleznijo svoje mame. Jakobov umik, zavračanje stika in zavetje v tišini niso posledica brezbržnosti, temveč naravni obrambni mehanizem, s katerim se odziva na stisko, ki presega njegove zmožnosti čustvenega procesiranja. Bolezen starša pri otroku vzbudi kompleksna čustva: strah pred izgubo, občutek nemoči, jezo zaradi sprememb v družinski dinamiki in tesnobo ob soočanju z ranljivostjo osebe, ki je dotlej predstavljala varnost.

Posebno nit zgodbe predstavlja prikaz pomena ritualov v otroškem življenju. Jakobov večerni obred branja in ljubeči izraz »rada te imam – do veselja in nazaj osemkrat« nista zgolj rutina, temveč emocionalno sidro in simbol varnega odnosa. Ko je ta kontinuiteta varne navezanosti zaradi bolezni prekinjena, se poruši tudi otrokov občutek varnosti in predvidljivosti sveta.

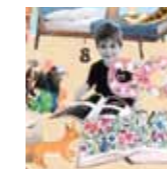
Jakobovo zavračanje obiskov v bolnišnici ni znak pomanjkanja ljubezni, ampak poskus ohranitve čustvenega ravnotežja. Otroci pogosto nimajo jezikovnih orodij ali načinov, da bi jasno izrazili svoja čustva, zato jih kažejo z vedenjem – v tem primeru z umikom, ki deluje kot nezavedni zaščitni mehanizem pred bolečino.

Zgodba izpostavlja tudi pomembno temo – strah pred boleznijo in smrtjo pri otroku. Pokaže mamino potrpežljivost, razumevanje in moč, ki je v načinu, ki spoštuje Jakobov ritem soočanja s situacijo. Namesto da bi ga silila v verbalizacijo, mu ponudi varno čustveno povezavo z besedami, ki so zanj pomembne in znane. S tem mu pokaže, da kljub spremembam ostaja ljubezen nespremenjena.

Za pomoč otrokom v podobnih situacijah je ključno, da jim omogočimo izražanje vseh čustev brez presojanja, ohranjamo predvidljivo strukturo vsakdana ter upoštevamo pomen dotika, prisotnosti in tona glasu. V terapevtskem smislu zgodba odlično ponazarja moč simbolov in rutine pri zdravljenju ran – branje zgodb postane zdravilni most med oddaljenostjo in ponovno bližino.

Otrok svet dojema celostno. Njegovo vedenje je pogosto edini način izražanja notranjega viharja, zato moramo biti kot odrasli predvsem pozorni poslušalci, potrpežljivi spremljevalci in varen pristan. Na tak način lahko otrokom omogočimo, da postopoma razvijejo notranje vire moči za soočanje s težkimi situacijami.

Ana Kastelic

Ana Kastelic, bac. scient. pth., specializantka sistemske psihoterapije, deluje na področju duševnega zdravja. Terapevtsko delo opravlja v *Zavodu Pamina*, ambulanti za duševno zdravje, sodeluje pa tudi z *Inštitutom za avtizem in sorodne motnje*.

PRAVA MAMA

Posvojitvev otroka je za vse udeležene zelo čustven proces, razlogi, ki jo narekujejo, pa seveda različni. Gre za življenjske razloge in lahko rečemo, da je posvojitvev otroka zgodba, ki jo piše življenje. Zgodba o ljubezni in predanosti, vendar hkrati zahteva veliko znanja, čustvene inteligence in sposobnosti razumevanja otrokovih razvojnih potreb in občutij, saj je ta v zanj najobčutljivejšem obdobju utrpel ločitev in pomanjkanje odnosa s ključno osebo. Vse življenje bo zato njegov največji strah strah pred zapustitvijo oziroma zavrnitvijo, največja potreba pa potreba po sprejetosti in varnosti. Otroku je treba povedati, da ga biološka mati ni zavrnila, ker bi bilo z njim kaj narobe (preveč jokal, siten ...), in da mati (ženska, ki ga je rodila) v danem trenutku ne bi bila sposobna poskrbeti za nobenega otroka. Tako zapustitve ne bo jemal osebno, lažje bo razvil svojo identiteto in samospoštovanje.

Ker se vprašanja iskanja identitete stopnjujejo z vključitvijo otroka v izobraževalni sistem in med vrstnike, bo to obdobje zanj še posebno občutljivo. Želel bo biti čim bolj enak drugim in iskal bo področja, kjer bo to lahko. Ne bo pa si želel biti poseben ali drugačen. Opazke vrstnikov glede zapustitve oziroma zavrnitve ga bodo zelo prizadele. Zlasti v osnovni šoli so posvojeni otroci tem opazkam močno izpostavljeni. Ko od vrstnikov slišijo, da njihova mama ni prava mama, jih to zmede, saj je to edina mama, ki jo poznajo (pa čeprav so s posvojitvijo seznanjeni). Občutijo sram, da je njihova družina morda manj vredna ali napačna, žalost in izolacijo ob tem, da se razlikujejo od drugih, jezo ali obup, ker nekdo podcenjuje njihove starše, pa tudi dvom o lastni vrednosti. Če moja mama ni »prava mama«, ali sem potem jaz sploh »pravi«.

Otroci in odrasli bi se morali zavedati, da opazke, ki jih na temo posvojitve doživljajo posvojeni otroci, zanje niso le neprimerne opazke. So osebna bolečina, ki lahko dodobra zamaje občutek varnosti in lastne vrednosti. Zato moramo vsi odrasli, ki s posvojenimi otroki prihajamo v stik, aktivno varovati otrokovo dostojanstvo, krepiti njegovo samopodobo in hkrati vzgajati vrstnike v spoštovanju do vseh družinskih oblik.

Zavedati se moramo, da bodo otroka odnosi, v katerih bo živel, zaznamovali za vse življenje. Od te izkušnje bo odvisen njegov odnos do sveta, drugih in samega sebe, od te izkušnje bodo odvisni cilji, ki jih bo dosegal, vplivala bo tudi na izbor partnerja in ljudi, s katerimi se bo družil. Od teh odnosov bo prav tako odvisno, kdo in kaj bo postal. To pa je prevelika odgovornost, da bi jo lahko jemali kar mimogrede.

Nataša Banko

Nataša Banko, univ. dipl. psihologinja s končanim specialističnim študijem kliničnopsihološkega svetovanja in drugih psiholoških modalitet, je direktorica *Diagnostično-terapevtskega centra v Domžalah*, kjer nudi terapevtsko pomoč posameznikom in parom v stiski. Avtorica številnih strokovnih razprav o posvojitvi, knjige *Larimar* ter spremnega besedila knjige *Mama številka nič*.

KER SEM – SPRAŠUJEM

Pripoved tenkočutno predstavi iskanje in odkritje mladostnikovega odgovora na vprašanje, koga slišim, ko slišim prepovedi, svoje želje in dvome. Njegov notranji *samogovor* je kontinuiteta od heteronomne do avtonomne etike in morale.

Fanta so starši in Cerkev vzgojili v veri v Boga. Vendar se v Cerкви ali molitvi ne počuti dobro. Nekaj ne štima! Ne le da je o Bogu toliko različnih in nasprotujočih si izjav, zaradi česar pravzaprav nobena ne stoji sama po sebi, fant se od njih celo distancira: *Tako pravijo ljudje!* V tem stavku je že izražena distanca do vere v Boga.

Ne prevzame ga ne zlati blišč cerkvenega okrasja ne beseda duhovnika, najrajši bi iz cerkve kar odšel. Toda ne gre: *Bog vse vidi!*

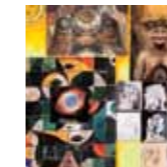
Ne upira se le razum, upira se telo: *Zadnje čase se zbujam s čudnim občutkom v želodcu. Kot da sem nekaj storil narobe, pa ne vem, kaj. Kot da me nekdo opazuje, čaka, da naredim napako. Bog? Ne – ljudje pravijo, da je to vest. Ne Bog, ampak njegova lastna vest se oglašča v njegovem notranjem govoru, v katerem se pravkar lomi vera v Boga – in s tem heteronomno etiko nadomešča avtonomna etika: KER SEM, SPRAŠUJEM: Zakaj Bog, če vse vidi, ne naredi ničesar zoper krivice in nasilje ljudi nad ljudmi? Gleda stran – ali pa ga sploh ni? Ali pa Boga sploh ni?*

Zvečer bi moral moliti, ampak tega ne storim. In prvič, odkar pomnim, se ne počutim krivega.

Ne, ničesar nisi kriv, le osvobodil si se strahu pred Bogom, čutiš besede svojega srca! Postal si oseba z avtonomno moralno! Moralno, ki – kadar sliši besede svojega samogovora – ve, da so to besede njegove vesti, ki je vedno odprta za resnico, dobroto in ljubezen ter za samospraševanje, kajti KER SEM – SPRAŠUJEM: kdo sem, kadar slišim svojo vest?

Ni pomembno, kako kdo razume svoj notranji govor, ali verni kot Božje zapovedi ali konfesionalno neverni in ateisti kot glas svoje vesti! Da le ne preslišijo bistvenega: ker sem – sprašujem, kaj je res, kaj je prav, kdo sem jaz. Vsakdo ima v svojem srcu skrivnostni glas ljubezni, resnice, pravice in čudenja nad bitjo vsega, kar je.

Spomenka Hribar

Dr. Spomenka Hribar je filozofinja in sociologinja, ki kot javna intelektualka več desetletij sooblikuje družbene procese v Sloveniji. Avtorica številnih družboslovnih razprav in več knjig.

PRISTOJNI
O KNJIGI

ODSEV STVARNOSTI

Otroci, zaslužite si najboljši svet

»Children, I know you deserve more than this world could ever give.« S temi verzi se začne skladba z naslovom *Children* skupine EMF, ki je v devetdesetih letih zaslovela z uspešnico *Unbelievable*. A meni je za vedno obtičala v glavi točno ta melodija o otrocih, ki sem jo prvič slišal kot najstnik, torej skoraj kot otrok, in mi v mislih odzvanja še danes, morda celo glasneje kot nekoč.

Živimo v nenavadnem času, ko se tehnološki prelomi, vključno z neverjetnim napredkom strojnega učenja in umetne inteligence, bliskovito vrstijo. Zdelo bi se, da je v tem času napredovala tudi človeška vrsta in postala bolj civilizirana in uglajena, strpnejša in solidarnejša, kratka boljša. A prizori, ki jih dnevno spremljamo na zaslonih, nas hitro prepričajo, da nismo prišli daleč. Kdaj se celo zdi, da nazadujemo v primerjavi z našimi kamenodobnimi predniki. V mislih imam seveda prizore sestradanih otrok, ki na okupiranih območjih stegujejo shujšane ročice v želji, da bi prišli na vrsto pri razdeljevanju hrane, ki se pogosto prelevi v rusko ruleto. Mnogi med njimi, ki so prišli po pomoč, da bi jo nesli še domačim, namreč izgubijo življenje. Prestrelijo jih streljati tistih, ki naj bi jim pomagali. Je to civilizacija? Je to napredek, da streljajo sestradane otroke? *Quo vadis, homo sapiens?*

»They seem so far from you, but really they're close to you,« se nadaljuje omenjena skladba. Drži, ti otroci so tukaj, čisto blizu nas, in hkrati tisoče kilometrov stran, nevidni, neslišni, neznani, nedostopni. Njihovo podobo, ki v nas zbujajo mučne občutke, lahko izbrišemo z zaslona telefona že s potegom prsta in oddrsamo dalje, proti spodbudnejšim, lepšim in bolj navdihujočim podobam ljubkih muckov, plešočih zvezdnikov in nališpanih mladenk. Jok lačnega otroka, ki dan za dnem trpi zaradi nasilja, z eno potezo utišamo in njegov trpeči obraz izbrišemo – z zaslona in iz spomina.

Knjiga *Neslišni kriki* je v tem času, ko je sočutje pogosto zreducirano na nekaj klikov, posebej pomembna zato, ker tenkočutno prikaže podobe in iz tišine izvabi glasove otrok in mladih ter postavi v prvi plan njihove žalostne pripovedi, o katerih pogosto molčimo: od nasilja, zanemarjanja in duševnih stisk do bolezni, zasvojenosti in družinskih razpok. Vsaka zgodba, ki jo je napisal priznani slovenski avtor ali avtorica, prinaša lasten glas, skupaj pa ustvarjajo večplastno podobo otroštva in mladosti, ki je daleč od idealizirane podobe brezskrbnosti. Predvsem pa knjiga ne dopusti, da kriki potihnejo. Nasprotno: papir jih – za razliko od zaslona – celo okrepi.

Posebnost knjige je, da literarno besedilo združi s terapevtsko in izobraževalno razsežnostjo, pri čemer daje tudi splošnemu bralstvu misliti, kaj se dogaja med štirimi stenami, in to pogosto čisto blizu nas – ali

pa nekje daleč stran, na drugi strani sveta. (In hkrati na drugi strani zaslona.) Avtorice in avtorji pa se ne ustavijo zgolj pri slikanju travmatičnih izkušenj, temveč nakažejo še možne rešitve: pomoč odraslih, strokovnjakinj in strokovnjakov, prijateljic in prijateljev, ter predvsem skupnosti. S tem knjiga *Neslišni kriki* presega okvir literarnega dela in ustvarja most med umetnostjo in stroko.

Dodatna vrednost knjige je njena likovna podoba. Ilustracije Mire Uršič so več kot vizualna spremljava, saj z bogatim simbolnim jezikom dopolnjujejo besedila, poudarijo atmosfero in poglobljajo bralno izkušnjo. Podobe, sestavljene iz kolažev, na katerih so v središču ljudje, ustvarjajo kontrapunkt težkim vsebinam ter odpirajo prostor za razmislek in pogovor, predvsem pa bralki in bralcu pomagajo videti in slišati otroka, ki kliče na pomoč.

Podobe v knjigi nas spomnijo, da so otroci zrcalo našega sveta – in nas samih. *Neslišni kriki* so zato opomnik, da moramo zanje poskrbeti, in to tako za tiste, ki se smeji v našem naročju, kot tudi za tiste, ki v tišini trpijo daleč stran. Kajti njihovi glasovi, slišni in neslišni, so glasovi naših otrok. In so glas naše vesti, ki se iz ignorantske tišine oglasi kot omenjena skladba skupine EMF: *Otroci, zaslužite si najboljši svet!*

Izr. prof. dr. Dan Podjed, antropolog

Z živalmi do osrčja življenja

Živimo v času, ko je pomembno, kako so stvari videti na zunaj, ko ljudje hočejo za vedno ostati mladi in lepi, ko je vsega v preobilju ... Pogosto pa ni časa, nežnosti, pogovora, razumevanja, sprejemanja, da se staramo, da bomo koga izgubili ...

Pa vendar vsak izmed nas pozna vsaj kakšno tako zgodbo. Tudi ko jih beremo, še vedno ganejo do solz. In tu je narejenega že veliko. Najraje bi nehala brati in si rekla, ah, to se pa res ne dogaja več ljudem. Pa se. Morda čisto blizu nas, pa ne vidimo, ne slišimo, ker nismo pozorni, ker se nas ne tiče. Včasih nočemo videti, ker je tako enostavneje, ali pa se bojimo, da bi se preveč vpletli.

Kljub temu da ima večina otrok več, kot si sploh želijo, so tudi taki, ki živijo v velikem pomanjkanju. Prav je, da se tega zavemo in morda kdaj komu pomagamo. S tem bomo tudi mi srečnejši in bolj izpolnjeni, njim pa bo lažje prestatiti stisko.

Zgodbe o izgubi ljubljenih oseb so tako boleče, ker nas je večina to že sama občutila. Dobro pa je, da zgodbe govorijo tudi o žalovanju, o tem, kakšna čustva te obdajajo, od žalosti do jeze, razočaranja, ko misliš, da ne boš nikoli več vesel in srečen. Govorijo tudi o tem, kako tako hudo stvar prenesti in kako naprej, ko jo je treba preživeti in spet zaživeti.

Kot psihologinja in terapevtka vidim mnogo otrok, ki jih imajo starši zares radi, pa kljub temu kdaj ne znajo do otrok in do njihovega srca. Ker ne najdejo razloga za problem, stisko in neprilagojeno vedenje, poiščejo pomoč pri meni in mojih živalih. Skupaj lažje najdemo rešitev in komunikacijo med njimi.

Žival je otroku lahko prijatelj, tolažnik, varuh, poslušalec in ga sprejema takega, kot je, z napakami, njegovo zgodovino, s strahovi in bolečino. Pomaga mu premagovati težave, graditi samozavest, nudi mu brezpogojno sprejemanje in toplino.

Mnogo staršev vidi samo svoje želje, potrebe in pričakovanja do svojih otrok. Na zunaj je morda videti, da imajo ti otroci vse, pa vendar manjkajo toplina, razumevanje, občudovanje. V družinah alkohol ali droge pogosto vodijo v agresivnost, žene in otroci pa so v nemilosti agresivnih in brezbriznih mož in očetov. Da bi le zmogli najti pomoč in nekoč odšli v mirno, spoštovanja vredno življenje ter uživali majhne radosti, ki otrokom, tudi tistim, ki imajo vse, pomenijo največ: čas, ki si ga starši vzamejo zanje, skupno branje, izleti, stiskanje, zahvale in pohvale.

Knjiga je dobra smernica, da se spomnimo, kaj je zares pomembno, da to spet začnemo živeti in da pomagamo čim več otrokom v stiski, s katerimi se srečamo.

Dr. Maksimiljana Marinšek, univ. dipl. psihologinja, terapevtka s pomočjo živali

Svet otroške duše

Živimo v času napredkov – znanstvenega, tehnološkega, medicinskega in gospodarskega. Nedvomno. Moralo bi nam biti čedalje bolje. Pa je tako? Nikakor. Psihičnih problemov, težav in motenj ni vedno manj, celo vedno več jih je. Zelo pogosto se izkaže, da so rešitve, ki jih ponujajo omenjeni napredki, bolj novi problemi kot rešitve. In žal mlade generacije, naši otroci, plačujejo napredku največji davek. Vsi, ki so z njimi v stiku, od staršev do vzgojiteljev in učiteljev, jim ne zmorejo stati ob strani in pomagati, tudi če si to želijo. Mlade generacije živijo v zanki preobilice informacij in digitalizacije. Pametni telefoni in družbena omrežja so jim položeni tako rekoč v zibelko. Obvladajo jih bolje kot njihovi starši. In na koga naj se obrnejo, kadar so v negotovosti in stiski? Nanje seveda, na pametne telefone in družbena omrežja. A v preobilju informacij, ki so tam na razpolago, je ogromna večina neuporabnega in pogosto zavajajočega, celo lažnega. Kako naj se otroci in mladostniki potem znajdejo? To je velik izziv sedanjega časa. Kot posamezniki in kot družba se moramo z njim spoprijeti.

Ustrezno delo z mladimi generacijami je med najboljšimi odgovori. Knjiga, ki jo imamo pred seboj, je zato nekaj dragocenega. Na svoj način nam približa današnji svet otroštva in najstništva. Svet lepih in

manj lepih spominov, ki je morda preveč pozabljen, a nas kot odrasle opredeljuje bolj, kot mislimo. Danes vemo, da večina psiholoških problemov, težav in motenj izvira iz trajnih, ponavljajočih se travmatskih izkušenj otrok. Te izkušnje so zelo pogosto povezane z odnosi z najbližjimi osebami, običajno starši. Vendar pa za te izkušnje ne moremo kriviti staršev, kar se žal rado dela. Običajno gre za obnašanje, ki se dogaja v dobri veri, češ tako delam zato, ker bo to koristilo mojemu otroku. Poleg tega ne pozabimo, da je marsikatera travmatska izkušnja tudi posledica danes prepogoste utrujenosti in obremenjenosti staršev, ki jim preprečuje optimalne odnose z otroki. A to ne spremeni dejstva, da gre za napačno vzgojo, katere posledica so potlačene bojzani in obrambno vedenje, npr. potlačen strah pred zapustitvijo, osamitvijo, neuspehom in kaznovanjem.

Ni moj namen, da bi navajal in razlagal naravo in učinke zgodnjih izkušenj, pozitivnih ali travmatskih. Branje te knjige nam jih dobro približa. Pa tudi svet otroštva in dogajanja v odnosih med otroki in starši, ki je žal prepogosto bolj značilno in pomembnejše, kot mnogi mislijo. V njem odkrivamo zanemarjene spomine na velike dosežke otroške duše in na rane, ki jih lahko utрпи. Poglobimo se v ta svet, vredno je.

Prof. dr. Janek Musek, psiholog

Utripi srca

Zbirka kratkih pripovedi, namenjena nezahtevnemu bralcu, ki išče pristne človeške izpovedi. Vsaka pripoved osvetljuje neko stisko, v kateri se znajde glavni junak. Pred njim sta dve poti: sprejeti kruto usodo – a vedeti, da v njej ni sam – ali pa upati na srečen razplet. Gre za pripovedi, ki preprosto, a ganljivo odpirajo vrata v svet otroških in mladostniških stisk – tistih, ki jih pogosto ne slišimo, ker so pretihe, preveč skrite, ali pa jih preglasijo zasloni, pričakovanja in tišina odraslih.

Zgodbe, kot so *Čas brez angelov*, *Otroška duša*, *Tetraplegik tetraplegiku* in *Zvezdica na odeji*, govorijo o brezizhodnih situacijah, v katerih junaki sprejmejo svojo usodo. Po drugi strani pa pripovedi, kot so *Ker sem – sprašujem*, *Orfejeva škatlica*, *Kako je Mojca ukrotila strah* in *Prava mama*, izpostavljajo notranjo moč posameznika, ki jo podpirajo pomembne odrasle osebe.

Zgodba *TV-limonada* nazorno prikaže, kako otroci v deljenem skrbništvu pogosto ne živijo v dveh domovih, ampak v nobenem. *Besede, besede, besede* v tej zgodbi umanjajo – utišane so z zasloni. Mladi bralec se lahko v tej situaciji prepozna in jo doživi kot poziv k skrajnim dejanjem za pridobitev pozornosti. Zato – previdno!

Zgodba *Velike pasje oči* nas opomni, da smo odrasli zgled svojim otrokom. Pomembne osebe pa niso nujno starši – v zgodbi *Nežno srce* to vlogo prevzame Ninova prijateljica Sonja. *Rumena odeja z resami* govori o pogumu, da stopimo v neznano, in o iskanju zatočišča pred nasiljem v družini. Čeprav mama nasilje prenaša predolgo, zgodba bralcu sporoča, da nikoli ni prepozno za umik iz zastrupljenih odnosov. Nova prihodnost, čeprav negotova, je znosnejša od nasilne sedanjosti.

Najdragocenejše so zgodbe, ki nosijo upanje na srečen razplet. V slogu pravljice se po začetnem opisu zgodi zaplet, ki se zdi nerešljiv, a se kot po čarobnem zamahu vedenja likov spremenijo, junaki pa zaživijo brez bremen preteklosti. Takšno odrešitev potrebujejo tudi današnji otroci in mladostniki. Zgodbica, v kateri se otrok prepozna, mu lahko ponudi načrt in upanje, da bo na koncu vse dobro. Takšni sta uvodni zgodbi o Miri in Niku.

Pravljični slog se kaže tudi v tem, da je v ospredju zgolj stiska protagonista. Drugi liki so potisnjeni na rob. Tako razvajenega dečka izločijo iz družbe in ga šolajo od doma, kar ga prikrajša za učenje socialnih veščin in občutka pripadnosti. A v zgodbi o Niku to ni pomembno – najpomembneje je, da angelski oddelek učencev znova najde svoj raj. Sistem se v tej zgodbi podredi nasilnemu posamezniku, razplet pa je srečen – a le za razred, ne za Nika.

Podobno naivna je zgodba o čezmerno težki najstnici z odtujenima staršema: mamo, ki Mire ne sprejema, ker ne sledi njenemu zgledu hujšanja, in očetom, ki pristen stik nadomešča z darili, ki si jih deklica niti ne želi. Po intervenciji šolnikov se starša čudežno spremenita. Mira, ki se tolaži s knjigami in prigrizki, pa na taboru najde svojo srečo in pomembno lekcijo – da je lepota v očeh opazovalca.

Zbirka je preprosta in neposredna – ničesar ni treba brati med vrsticami. A kljub temu mladim bralcem v stiski ponuja dragocen vpogled v izzive drugih ter upanje, da je vsako stisko mogoče premagati. Bodisi z dejanji bodisi s sprejemanjem danega. Vsaka zgodba v zbirki je kot droben utrip srca – včasih komaj zaznaven, a vedno resničen. Nekatere zgodbe govorijo o sprejemanju težke usode, druge o pogumu, da se ji upremo. Nekatere junake spremljajo pomembni odrasli, druge rešuje notranja moč. V vseh pa je prisotna skupna nit – upanje. Upanje, da tudi iz najtemnejših kotičkov lahko vodi pot proti svetlobi.

Naj bo ta zbirka povabilo k pogovoru. K poslušanju. In k sočutju!

Mag. Mojca Mihelič, predsednica Združenja ravnateljcev Slovenije

ZBIRKA ONEŽIMO SVET

Skupina avtorjev: Pikapolonica na prašni cesti

Jožica Simončič: Ravnovesja

Skupina avtorjev: Sijaj drugačnosti

Anej Sam: Oblačenje in moda

Skupina avtorjev: Metulj na dežju

Anej Sam: Maček Maček

Skupina avtorjev: Žuborenje Slovenije

Skupina avtorjev: Kresnica na dlani

Anej Sam: Zgodba o knjigi

Neža Maurer: Ti si moje srce

Skupina avtorjev: Sonce v brlogu

Skupina avtorjev: Zemlja ima srce

Skupina avtorjev: Svoboda na izpitu

Neža Maurer in Anej Sam: Nežina steza

Anej Sam: Otroci in moda

Skupina avtorjev: Duša slovenska

Skupina avtorjev: Soul of Slovenia

Skupina avtorjev: Slowenische Seele

Anej Sam in Neža Maurer: Nežno srce

Anej Sam: Prav je – ni prav

Skupina avtorjev: Človek o psu – pes o človeku

Skupina avtorjev: Moj svet

Skupina avtorjev: Slovenija ima srce

Anej Sam: Vsi smo lahko lepi

Skupina avtorjev: Kakšno Slovenijo si želim

Anej Sam: Čas za čaj

Anej Sam: Time for Tea

Erih Tetičkovič in Mojca Recek: Najboljši človekov in pasji prijatelj

Tone Partljič, Barbara Gregorič Gorenc, Gorazd Vahen: Narava ve

Anej Sam: Z naravo v objemu